

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Första kammaren.

Nr 26.

Lördagen den 14 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 16 och 17.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 4, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj: ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte

a) godkänna det vid statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 8 januari 1923 fogade förslaget till stat för arméförvaltningen att tillämpas under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924,

b) i riksstaten upptaga ordinarie förslagsanslaget till arméförvaltningen med 526,136 kronor.

*Anslag till
arméförvalt-
ningen.*

Herr **Winberg**: Herr talman, mina herrar! Jag har icke begärt ordet för att ingå på någon mera principiell granskning av militärväsendet såsom sådant, dess nytta eller skada eller vad därmed kan sammanhänga, detta dels därför att jag tidigare deklarerat min ståndpunkt till den frågan och det torde vara onödigt att i dag ytterligare vittna därom, dels ock därför att vi väl snart nog, om vi få leva och hava hälsan, så vitt jag förstår, få den frågan oss förelagd i sådant skick, att det då blir bättre tillfälle att ingå på den rent principiella sidan av saken. Jag har nu närmast begärt ordet dels för att med några ord beröra den rent ekonomiska sidan av saken och dels för att presentera några små blommor från militarismens örtagård, vilken, som bekant, företeer en ganska frodig flora, trots allt framåtskridande och reformarbete här i landet.

Beträffande den rent ekonomiska sidan av saken tillät jag mig redan

Anslag till
arméförvalt-
ningen.
(Forts.)

vid remissdebatten framhålla, hurusom det i alla fall är något rent av rörande att se, hur omöjligt det synes ställa sig att få några verkliga nedprutningar just på denna huvudtitel, trots det att vi i övrigt befinna oss i sådana ekonomiska omständigheter, att man med ljus och lykta måste söka efter, hur man skall kunna pressa ned utgifterna för att få det hela att gå ihop i statsbudgeten. Här hava vi fortfarande en militärbudget på 150 miljoner kronor, varav 110 miljoner kronor i ordinarie anslag, vilket med nära 30 miljoner kronor överstiger den budget, som fastställdes för år 1916. När man vidare ser på det förhållandet, att budgeten för socialdepartementet, vilken vi nyligen fastställt, icke uppgår till stort mera än hälften av vad som nu är föreslaget för försvarsdepartementet, så ter det sig något egendomligt, att vad Kungl. Maj: t här föreslagit har av utskottet i alla delar tillstyrkts, utan att man finner, att det gjorts några försök att på denna punkt göra några nedprutningar. Detta är för mig ett tillräckligt bevis för riktigheten av den gamla satsen om alltings relativitet här i världen. Det är antagligt, att om vi hade haft en annan regering, det också skulle hava varit reservationer från vänstersidan i dag i denna fråga, men nu har man icke ansett det opportunt att gå den vägen.

Jag skall, som sagt, icke vidare uppehålla mig vid denna sida av frågan. Jag vill endast konstatera, att det inför det ekonomiska och sociala läge, vari vi för närvarande befinna oss, borde hava legat närmast till hands att undersöka, om det icke vid behandlingen av denna punkt hade kunnat göras betydande nedskrivningar i fråga om utgifterna, så att man icke stått alldeles utan resurser, då det gällt att se till att få anslag för andra och för folket viktigare utgiftsposter än den föreliggande. Jag ber att få erinra om, hurusom det på övriga huvudtitlar gjorts nedprutningar även i fråga om sådana företag, som kunna i verklig mening sägas vara produktiva, under det att de militära utgifterna bibehållits oförändrade vid sin gamla nivå.

Det var emellertid icke huvudsakligen för att yttra detta, som jag begärde ordet, ty alla veta nog, att det icke tjänar mycket till att tala om dylikt, utan jag begärde egentligen ordet för att framhålla en del saker, som förekommit på det militära området under den senare tiden, däri inbegripet den militära rättskipningen, saker som äro av sådan natur, att de icke kunna få gå alldeles oanmärkta förbi, när man behandlar försvarets huvudtitel i dag. De visa nämligen, att trots allt tal om demokratisering, om det demokratiska genombrottet och om utvecklingen framåt mot humanare former på alla områden, är det fortfarande ett område, varest varken demokratien eller humaniteten i något avseende har fått göra det allra minsta lilla intrång, och det är det militära området inklusive den militära rättskipningen.

Jag skall icke uppehålla mig vid en sådan detaljfråga, som att t. ex. några stycken svenska officerare för någon månad sedan under rätt så ostentativa former reste ned till Tyskland och överlämnade en fana i närvaro av cheferna för tyska riksvärnet och det högsta av vad Tyskland för närvarande har i fråga om militära representanter.

Man kan anse, att det är en sak, som icke kommer det civila svenska folket vid, men då det sker under så pass uppseendeväckande former, att det kan hava en viss risk, när det blir fråga om vårt lands upprätthållande av sin neutrala ställning gentemot olika makter, kan det ifrågasättas, om det icke — ifall nu icke dessa militärpersoner själva kunna ålägga sig en sådan taktkänsla, som skulle vara nödvändig vid dylika tillfällen — kan vara nödvändigt att på lämpligt sätt giva dem en erinran om, att det finns gränser för deras uppträdande i det avseendet, gränser, som de få lov att finna sig i att röra sig inom, så att de icke skada vårt land i ett eller annat avseende.

Det finns ett par tre andra liknande fall som jag också vill omnämna, vilka alldeles särskilt illustrera, hur maktfullkomligt man fortfarande regerar inom den militära domänen här i landet.

Vi hava nog litet var i tidningarna läst, hurusom i slutet av förra året det förekom ett fall i Sollefteå, där en kapten tillät sig att fullständigt desavuera den tjänstgörande militärläkaren beträffande en viss värnpliktig, som militärläkaren ansett vara i så svag kondition, att han icke kunde deltaga i en åtta timmars nattlig marsch, som skulle företagas; och hurusom kompanibefälhavaren sade, att det var han, som avgjorde, huruvida en person skulle deltaga i en marsch eller ej, med resultat att personen i fråga måste deltaga i marschen och sjuknade. Men *det* är ändå icke det mest uppseendeväckande i detta fall, utan det mest uppseendeväckande är vad som hände en annan värnpliktig, som kände sig upprörd över detta tillvägagångssätt och anmälde saken för vederbörande, så att den sedan kom inför krigsrätt. Nu inträffade det synnerligen typiska fallet, att ifrågavarande kompanichef frikändes, men att den person, som av rättskänsla beivrat fallet, ådömdes sex dagars vaktarrest. Det är ett utslag av demokrati, skulle jag tro, som är så lysande, att det skulle vara synd att icke komma ihåg det något längre än den tid det relaterats i tidningarna.

Jag skulle kunna anföra en del andra fall, men jag är rädd för att det icke är värt att taga alltför många, ty då blir det kanske litet irriterande. Jag skall dock nämna ett exempel till, ehuru detta vid hastigt påseende icke förefaller att hava så stor betydelse, men å andra sidan likväl har den betydelsen, att det är ägnat att medföra rätt stor oklarhet, då det gäller området för den civila bestämmanderätten här i landet och rättigheten för militären att gripa in och utan vidare övertaga kommandot även på andra områden än det militära. Jag åsyftar det fall, som herrarna nog också hava sett relaterat i pressen och vilket förekom den 22 februari i år, då en kontingent militärer från Göta garde skulle per järnväg fraktas upp till Norrland och man hade frukostrast i Krylbo och därstädes behagade ockupera hela järnvägsstationen eller i varje fall järnvägsrestauranten, där man satte ut vaktmanskap för att förhindra dels att någon »civil brack» skulle komma in i restauranten och dels att någon av manskapet ävenledes skulle komma in dit och störa herrarnas officerare, då de behagade intaga sin frukost. Då man från järnvägsbefälets sida tyckte, att det var litet egendomligt,

*Anslag till
arméförvalt-
ningen.
(Forts.)*

Anslag till
arméförvalt-
ningen.
(Forts.)

att militären så där utan vidare övertog kommandot på järnvägsstationen och bad om en förklaring därpå, fick man till svar: »Det rör icke er, det är jag, som bestämmer här.» Också detta är ganska typiskt för den svenska militärens uppfattning under fredstid. Man bör icke heller förtiga, att när man från järnvägsbefällets sida försökte få ett samtal med chefen för kontingenten svarades det, att vederbörande höll på att spisa frukost och att det naturligtvis icke kunde förekomma, att man finge störa en hög militär, när han satt och spisade, även om det gällde så pass viktiga saker som att få klargjort, huruvida av en underordnad militärperson träffade dispositioner stodo i överensstämmelse med vad militären över huvud taget hade att göra på den platsen. Det här fallet förer ju osökt tanken till historien om när Sandels spisade frukost i Pardala by. Ingenting existerade för honom i det ögonblicket annat än att få spisa i lugn och ro. Sedan, när det var gjort, kunde man taga upp striden.

Nå, denna sak har man ju, som sagt, ansett icke hava så stor betydelse, men den har dock en ganska stor betydelse, och det synes mig nödvändigt att klargöra, hur det egentligen förhåller sig med sådana saker. Är det verkligen så här i vårt land, när helst en militärtrupp behagar visa sig på en plats med befäl av högre eller lägre grad, att det rent civila befälet på platsen automatiskt övergår till ifrågavarande militära befälsperson? Är det på det sättet, så är det nog nödvändigt att tydligare klargöra detta, ty inom den civila förvaltningen, i detta fall statens järnvägar, har man den uppfattningen, att det är järnvägsbefälet på platsen, som för befäl där, även om det där råkar infinna sig en del militärer, och att det är militären, som får vara så snäll och hålla sig inom ramen för de rättigheter, som tillkomma militären såsom resande på järnväg liksom alla andra resande. Det vore av betydelse att få saken klarlagd, men det kanske icke är lämpligt att nu göra en hänvändelse till statsrådsbanken, därför att man i dagarna håller på att ommöblera den, så att den nuvarande innehavaren av försvarsministerportföljen kanske anser sig icke hava något intresse av att yttra sig i denna fråga, men det kanske ändå vore skäl att göra det, oavsett vilken regering som sitter. Jag föreställer mig för övrigt, att den nuvarande regeringen icke har alldeles lämnat ur räkningen, att den en vacker dag kan återkomma, och då kan det vara av visst intresse, att man ägnar sådana här frågor också någon liten uppmärksamhet.

Jag skulle också vilja beröra en sak, som jag förstår i denna församling kanske icke väcker så synnerligen stort intresse, men som i allt fall är av den betydelse för vårt lands sociala förhållanden, att det icke alls skadar att något röra vid densamma. Jag avser det förhållande, som inträffat under senare tider vid upprepade tillfällen, då det uppstått öppna konflikter mellan arbetare och arbetsgivare på olika områden, hurusom militärbefäl, kaptener, löjtnanter och jag vet icke huru högt upp, har varit synnerligen villigt att engagera sig såsom strejkbrytare, och särskilt förekom det sådana fall under förra årets järnvägsstrejk. Jag skall icke vidare ingå på, huruvida det är klokt,

att personer i militärbefäls ställning på detta sätt engagera sig i sociala strider. Den saken anser jag åtminstone borde ligga så pass klar, att man även inom militära kretsar borde förstå, hur ofantligt skadligt icke minst för militären själv, ett dylikt uppträdande är, men alldeles bortsett från detta verkar det på mig nära nog beklämmande att se, att när ifrågavarande personer från den högsta militärledningens sida avfordras en förklaring, varför de uppträtt på detta sätt och tagit parti i striden på det sociala området, icke äro tillräckligt karlar att säga vad som jag anser vara det riktiga i detta fallet, att de gjort det bara för att markera sin intressegemenskap med den part, som representerar arbetsgivarlägret. I stället valde man den utvägen att säga, att *deras svåra ekonomiska ställning* gjorde det för dem alldeles nödvändigt att på det sättet skaffa sig några biinkomster. Det är en sådan ynklighetsförklaring, mina herrar, att jag trodde verkligen icke, att svenska militärer skulle vilja göra sig skyldiga till något sådant. Men jag förstår det kanske, om jag reflekterar på, att man å ena sidan genom detta uttalande ville förhindra, att man utåt proklamerade sitt ställningstagande gent emot någondera av de i striden indragna parterna, eller rättare sagt man *försökte* förhindra klarläggandet av, att man intog en sådan ställning och att å andra sidan man ville också offentligen få klargjort, hur eländigt de svenska militärerna hade det ställt i ekonomiskt avseende, då de för sin existens nödgades tillgripa något sådant som att giva sig ut och bliva strejkbrytare vid förekommande konflikter. Ur den synpunkten skulle den förklaringen varit ganska snillrikt tillkommen, men den är tyvärr så primitiv, att den icke väcker respekt hos någon. Det hade varit ärligare att säga ifrån, att man anser sig ha mera intressegemenskap med arbetsgivarparten, eller om man tillgripit den allmänna frasen, att »samhällsnyttan» krävde, att järnvägarna voro i gång, och därför ansåg man det vara sin skyldighet att träda emellan. Då hade man något mera kunnat bevara skenet av att vara karlar, men efter den förklaring, som man här lämnat, är det sannoligen svårt att i de personerna se några verkliga karlar. Jag får erkänna, att försvarsministern vid detta tillfälle gjorde vad han enligt min mening borde göra. Han sade, att ett dylikt uppträdande, som vore att taga parti i pågående strider, icke borde få förekomma. Naturligtvis fick också försvarsministern i hela den samhällsbevarande pressen åtskilligt påskrivit för detta,

För övrigt är det ju rent huvudlöst att säga, att en kapten befinner sig i en så dålig ekonomisk ställning, att han måste uppträda såsom strejkbrytare och taga brödet ur munnen på järnvägsmännen, som kanske icke ha mera än en tredjedel av den lön, som en kapten har. Ett dylikt resonemang stupar på sin egen orimlighet. Är det svårt för en kapten att leva på sin lön, är det naturligtvis betydligt svårare för en stationskarl att leva på den lön han har, och då borde kaptenen icke medverka till att omöjliggöra för en stationskarl att också kunna leva något så när dragligt.

Till sist vill jag också peka på en del andra saker, som allt fort-

Anslag till
arméförvalt-
ningen.
(Forts.)

farande förekomma, såsom att militärmanskapet trakasseras, om det deltagar i en förstamajdemonstration eller i ett möte. Trots allt är det fortfarande samma gamla militäranda, som råder, då manskapet endast skall vara nummer, skall vara något som sättes i befälets hand, som kan hanteras hur som helst, icke bara i fråga om militärtjänstgöring utan också då det blir fråga om dessa värnpliktiges ställning såsom civila individer i samhället. Jag ser visserligen i dagens tidningar, att det har utfärdats en generalorder om, att man nu skulle vidtaga åtgärder i syfte att bereda det militära manskapet ledighet den 1 maj. Det återstår att se vad effekt en dylik generalorder har. Hittills har det visat sig i åtskilliga fall, att det är militärbefälet, som, när det kommer till kritan, avgör, huruvida sådana order få någon praktisk betydelse eller icke. Det är visserligen sant, att det militära arbetet inställes, men om man det oaktat i fortsättningen förbjuder manskapet att deltaga i sådant, som de anse sig böra deltaga i under den 1 maj, blir resultatet av ett dylikt försök ganska illusoriskt.

Ja, herr talman, jag har med dessa exempel sökt visa, att allt detta tal om en demokratisering av vårt lands försvarsväsende endast är en fullkomlig humbug. Det gamla regementet fortsätter allt fortfarande och det icke bara i fråga om själva militärbefälet utan också i den militära rättskipningen, trots den omarbetning av krigslagarna, som vi finga genomförd för något år sedan. Det skulle vara ganska intressant att ge sig in på en del sådana saker och syna dem litet närmare i sömmarna. Det har t. ex. inträffat, att en krigsrätt dömt en person till två månaders straffarbete, därför att han icke tillräckligt hastigt kom upp till en uppställning vid en övning på en pansarbåt eller vad det nu var. Men det är ju tyvärr förbjudet att klandra avkunnade domar. Jag beklagar det. Det är förbjudet, åtminstone till dess domarna ha blivit reviderade av en högre instans. Då får jag säga, att de äro fullkomligt upprörande och orättvisa, men intill dess ett sådant upphävande har skett, har jag icke rätt att klandra domen!

På grund av vad jag nu anfört framgår det tydligt, att det icke finns någon anledning för mig att ändra den ståndpunkten gent emot hela vårt militärväsen, som jag tidigare intagit. Jag har förut sagt, att jag icke nu skall ingå på den principiella frågan om det militära försvarets betydelse, men det förekommer allt fortfarande så oerhört många direkta utväxter på det militära området, att enbart detta kunde vara tillräckligt för mig att alltjämt intaga samma principiella ståndpunkt till militärväsendet som tidigare.

I anslutning till denna min uppfattning skall jag, herr talman, be att få framställa yrkande om avslag på den nu föredragna punkten, i vilket även ingår ett principiellt avslagsyrkande beträffande hela den återstående delen av huvudtiteln.

Herr statsrådet **Hansson**: Herr Winberg talade här om alltings relativitet. Det finns dock tydligen en sak, som är absolut, och det är den kliché, som herr Winberg anser sig böra använda vid

behandlingen av fjärde huvudtiteln. Det förhåller sig dock icke på det sätt, som herr Winberg här har sökt framställa saken, att det icke även på det militära området skulle pågå en utveckling, en anpassning efter samhällets egen utveckling, och att icke den demokrati, som alltmera behärskar samhället, skulle få göra sig gällande även inom försvarsväsendet. De ännu på olika håll förekommande utslagen av en förlegad anda böra icke framhållas såsom något för hela detta område karakteristiskt. Det kan vara tillräckligt, att man tager dessa företeelser för vad de äro och kritiserar dem var för sig.

*Anslag till
arméförvalt-
ningen.
(Forts.)*

Vad beträffar exempelvis en sådan omständighet som strejkbryteriet från militärens sida under pågående arbetskonflikter, vilket berörts av den föregående talaren, så vågar jag säga, att det inom stora grupper bland officerarna själva råder en bestämd mening om olämpligheten av ett sådant partitagande från officerarnas sida i pågående samhällskonflikter och att de dock rätt enstaka fall av dylikt partitagande, som förekommit, inom officerskåren själv framkallat stor ovilja och mycket beklagats.

Den föregående talaren var också inne på en annan sak, som jag anser mig böra här beröra, nämligen frågan om förstamajledigheten. Han försökte återigen komma med den framställningen, att det här visserligen utfärdats en generalorder men att de militära cheferna sedan handla, som de behaga. Vi hade under fjolårets riksdag en ingående debatt i denna sak i andra kammaren. Från det parti, som herr Winberg här representerar, framfördes då samma anmärkningar, men det kunde bevisas, att den order, som då utgavs om liknande ledighet, med ett eller ett par undantag fullkomligt lojalt hade följts inom hela armén och även inom marinen. Jag har ingen anledning att antaga annat, än att samma lojalitet kommer att visas i år, och jag hoppas därjämte, att sådana åtgärder skola kunna vidtagas, att konflikter av den art, som på något håll uppstodo i fjol, skola kunna undvikas. För egen del är jag beredd att uttala, att jag anser, att militärt manskap eller militärpersoner överhuvud taget, iförda uniform, böra undvika att delta i politiska demonstrationer, men å andra sidan finner jag en sådan ståndpunkt kräva, att där personer, som tillfälligt eller varaktigt tjänstgöra i det militära yrket, önska delta i en politisk opinionsyttring, man skall bereda dem tillfälle därtill genom att låta dem under den dagen uppträda som civila medborgare i sina egna kläder. Jag tror, att om det från ömse håll visas en sådan hänsyn, skall man också kunna undvika varje rest av de konflikter, som på sista tiden förekommit.

Jag har av skäl, som herr Winberg här har antytt, ingen särskild anledning att ingå i utförlig diskussion. Jag vill endast till sist säga, att vad beträffar det åsyftade besöket i Tyskland, det icke från min sida har försummats att säga ifrån, att jag funnit vad som förekommit icke överensstämma med den hållning, som i detta fall hört intagas. Jag hade så mycket större anledning att göra detta, som jag på

Anslag till
arméförvalt-
ningen.
(Forts.)

förhand, innan vad som påtalats hade skett, mottagit försäkringar, att ingenting skulle förekomma, som kunde ge anledning till anmärkning. Beträffande den slutsumma, som fjärde huvudtiteln i år utvisar, kan man naturligtvis alltid taga till jämförelse en tidigare siffra från ett år, som i själva verket icke är jämförbart. Jag vet icke, varför herr Winberg stannade vid 1916. Om han går litet längre tillbaka, får han en för den nuvarande summan mycket ofördelaktigare jämförelse. Om han däremot passerar 1916 åt det här hållet, får han en jämförelse av annan art, och då måste han konstatera, att det under de senare åren gjort verkligt allvarliga och även framgångsrika ansträngningar för att åstadkomma reduktioner under fjärde huvudtiteln. Det är min uppfattning liksom herr Winbergs, att den militärbudget, som representeras av dessa anslag, ännu är för betydande, men detta sammanhänger med, att vi hava en organisation, som icke möjliggör större besparingar. Det är också min förhoppning, att försvarsrevisionen skall giva det resultatet, att vi erhålla en militärbudget, som är bättre avpassad efter vårt lands bärkraft och lämnar utrymme åt tillfredsställelandet av dess övriga behov.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Herr talman! Det var en punkt i herr Winbergs anförande, som innebar en anklagelse emot statsutskottet för bristande sparsamhet. Herr Winberg tillät sig också säga, att om det hade suttit en annan försvarsminister, skulle utan tvivel vid betänkanDET i dag hava förefunnits en hel del reservationer, som gingo ut på större sparsamhet. Jag skall be att få tillbakavisa detta. Utskottet har sakligt prövat varje punkt och mycket noga satt sig in i alla detaljer, men man har icke funnit någon möjlighet att göra ytterligare besparingar. Det är väl inte meningen, att man skall taga lönerna från folk, som äro anställda i organisationen, ty kunde man det, skulle det givetvis bli en hel del besparingar. Men då detta givetvis skulle vara alldeles olämpligt, ha vi i utskottet icke kunnat föreslå några ytterligare besparingar.

Jag vill för övrigt i detta sammanhang utfärda det betyget, att försvarshuvudtiteln är så noggrant beskuren, att det har varit omöjligt att göra ytterligare besparingar. Det är just därför, som herr Winberg saknar de reservationer, som han i dag efterlyst.

Jag skall be att få tillägga, att då herr Winberg saknar demokrati i det svenska försvaret, kan det ju sägas, att denna demokrati i så mycket högre grad är till finnandes i det försvar, som hans partivänner ha uppbyggt på andra sidan havet. Det är just detta demokratiska försvar där borta, vilket ger dem, som ständigt vilja öka militärbördorna hos oss, vapen i händerna, och det är det, som uppmuntrar dem. Det är kanske detta försvar, som gjort, att försvarsrevisionens förslag är så pass högt i ena kanten.

I övrigt svarade herr försvarsministern på de anmärkningar, som blivit gjorda, och jag skall därför inskränka mig till att kort och gott yrka bifall till den föredragna punkten.

Herr **Lindhagen**: Då det här uppstått en debatt beträffande frågans principiella sida — behovet av ett starkt eller ett svagt s. k. försvar eller ingen militarism — vill jag säga några ord också, ehuru jag annars knappast hade kunnat förmå mig därtill vid detta hopplösa tillfälle.

*Anslag till
arméförvalt-
ningen.
(Forts.)*

Då herr Winberg framhöll, att han kommer att stå fast vid sin gamla ståndpunkt, kan det vara lämpligt, att jag säger, att jag också kommer att göra det. Jag vill icke närmare utveckla min uppfattning just vid detta tillfälle. Det skedde i remissdebatten som ett genmäle till herr Tryggers — den blivande statsministerns, möjligtvis — yttrande om behovet av ett mycket starkt försvar, som han avslutade med denna appell: »Gud beskydde fäderneslandet.» Jag tillät mig då framhålla, att det här tydligen finns många gudar. Högerns Gud ville beskydda fäderneslandet med sex arméfördelningar, liberalernas med fem, Vibberbos med fyra — ja, det var då! — och socialdemokraternas med tre, men, tillade jag, min Gud vill inte ha någon arméfördelning alls. Och detta är säkerligen ett av de få fall, där min Gud är i överensstämmelse med nya testamentets Gud, tillät jag mig också tillägga. Det är denna ståndpunkt, som jag tänker stå fast vid, och det blir väl under nästa riksdag, som vi pacifister få föra fram den saken. Jag skall inte bråka vidare nu annat än vid frågan om anslag till skytteväsendet. Där tycker jag, att det går för långt, och då skall jag även tillåta mig påminna om denna kammares ställning till några anspråkslösa anslag till fredsrörelsen och några motioner om densamma.

Emellertid har det här också talats om militarismens demokratisering. Jag tror, att det är ett alldeles omöjligt problem, ty i vapenväsendet finns det icke utrymme för någon verklig demokrati. Den, som bär ett gevär och skall öva sig i dess bruk, är i och med detsamma under denna sin utbildning omöjliggjord för varje slags demokrati. Och för övrigt, mina herrar, demokrati — vad är det egentligen? Det har allt mer och mer sjunkit undan vid horisonten för mig, och jag vill, för att använda ett uttryck, som förr i världen alltid förekom i de socialdemokratiska tidningarna, nästan säga, att vi kanske, när allt kommer omkring, numera allesammans utgöra »den enda stora reaktionära massan». Gentemot de gudomliga lagarna och samvetets bud finns det nog en enhet i alla fall, och det andra är bara maktskyltar för tillfället, men i grunden äro vi bröder åtminstone i det avseendet. Demokrati i partiväsendet förresten — hur är det möjligt, herr talman! Det har jag aldrig sett någon möjlighet att genomföra. Jag har upplevat allt det där. Det finns icke, utan det är en militarism där också, lika god som den andra. Den civila militarismen är en tvillingbroder till den militära militarismen.

Men nu gläder det mig i varje fall, att jag i fortsättningen, fortfarande som förut, får kamratskap åtminstone med min gamla vapenbroder, herr Winberg. Det var en tid, då vänstersocialismen erövrades av kommunismen här i Stockholm, och då fick jag särskilt påskrivet, därför att jag fortfarande var behäftad med »småborgerligt pacifistiska

Anslag till
arméförval-
ningen.
(Forts.)

åsikter». Nej, ett starkt och blomstrande militärväsende skulle det vara, och då vid den tiden inte förty herr Winberg försökte stå kvar en gång i riksdagen på sin gamla ståndpunkt, ifrågasatte man från Moskva, om inte herr Winberg på grund därav borde uteslutas från partiet. Nu är det visst mera tillåtligt igen, så att jag och herr Winberg få nog stå tämligen ensamma mot den övriga världen nästa riksdag.

Herr **Winberg**: Herr talman! Beträffande herr statsrådets uttalande kan jag fatta mitt svar till honom i de korta orden: sällan har jag funnit en sådan tro i Israel. När det är fråga om den optimistiska uppfattning han har vis-à-vis militärväsendets demokratisering, skulle det vara hjärtlöst att beröva den nuvarande försvarsministern denna ljusa, glada och optimistiska tro. Det må dock ursäktas mig, att jag icke alls kan dela den, men det är ju en sak för sig.

Men till herr Nilsson i Malmö skulle jag ha ett par ord att säga. För det första förvärrade han sin ställning genom att förklara, att det är visst icke den omständigheten, att vi ha en sådan försvarsminister, som vi för närvarande ha, som gör, att det icke förekommer några reservationer, utan det hade varit likadant, om det hade varit en högerregering. Det var alldeles särskilt sorgligt det, herr Nilsson, ty en någorlunda acceptabel förklaringsgrund skulle det ha varit, och den skulle jag ha förstått, om man sagt, att den nuvarande regeringen tillhör samma parti som vi och att det icke kan vara lämpligt att vi då beskära, vad den anser vara skäligt. Men när han nu gör gällande, att detta nätt opp är vad som är absolut oundgängligt under nuvarande förhållanden, får han ursäkta, att jag säger, att det ytterligare bevisar alltings relativitet. Hur skall det vara möjligt att nedskriva militärutgifterna, om herr Nilsson i detta ögonblick förklarar, att Kungl. Maj:ts förslag är något, som vi absolut inte under några förhållanden kunna vara med om att pruta på, alldeles oavsett vilken regering som framlägger det? Det förvärrar situationen alldeles, herr Nilsson!

Och så var det Ryssland! Vad skulle vi klara oss med, om vi icke hade Ryssland att tillgripa, när det blir för trist här i riksdagen. Jag beklagar den dag, när herr Nilsson och hans meningsfränder icke längre ha Ryssland att komma med som argument. Nu börjar dock det argumentet icke taga så hårt. För det första vill jag fråga, huru det kan komma sig, att det nuvarande Ryssland, som bevisligen har endast ungefär 50 % av den militära styrka, som det gamla Ryssland hade, skulle vara något så förfärligt farligt, att man på grund därav icke skulle kunna få en tillräcklig nedprutning i vårt lands försvar. I fråga om den argumentationen få herrarna ursäkta mig, att jag säger, att äro herrarna icke karlar nog att tillbakavisa sådant prat, så böra ni över huvud taget icke ingå i sådana institutioner, som skola avgöra sådana ärenden, ty det synes mig vara den enklaste sak i världen att påvisa, att detta endast är ett prat av alldeles samma valör, som när man på sin tid körde med sågfilarna. Jag vill lämna därhän, om det

i det senare talet låg någon procents verklighet, men om man i våra dagar kommer och talar om det nuvarande Ryssland som en fara för Sverige som gör, att Sverige måste ovillkorligen bibehålla sitt försvar, då är man antingen ovanligt oärlig eller ovanligt okunnig. Det kan icke finnas någon annan förklaring.

Sedan vill jag till min vän herr Lindhagen säga, att det är nog icke så farligt med ordena från Moskva i fråga om uteslutning. När jag säger, att jag fortfarande står kvar på den ståndpunkten, att det nuvarande samhällets militära försvar måste avskrivs, är jag emellertid å andra sidan icke så naiv att absolut vara säker på, att den slutliga uppgörelsen mellan de stora intressena, klassintressena, kan försiggå så lekande lätt, utan att det kanske också behövs litet allvarigare saker, men det är lönlöst att i den kampen söka få fram något slags militärt försvar, som skall representera båda dessa intressen, och det är ur den synpunkten, som jag nu yrkar avslag.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Herr talman! Jag utfärdade ju det betyget, om jag får använda det uttrycket, att försvarsministern hade beskurit försvarshuvudtiteln så noggrant, att det över huvud taget var omöjligt att komma till någon ytterligare beskärning. Herr Winberg förvånade sig över, att man icke kunde komma ned till en lägre siffra än 149 eller 150 miljoner kronor. Den var alldeles för hög. På den punkten är jag alldeles ense med herr Winberg. Vi ha nog utsikt att komma lägre ner, men icke med den nuvarande försvarsorganisationen. I ett förslag, som varit refererat i tidningarna sista veckan, ha vi visat, att det är möjligt att komma lägre ner. Men vi måste stryka ungefär hälften för att komma ned till den utgift, som vi anse möjligt för landet att ekonomiskt bära.

Sedan säger herr Winberg, att vi socialdemokrater skulle vara rädda för Rysslands försvar. Så är visst icke fallet, men Rysslands försvarssträvanden lämna material till andra, som blivit skrämde därav, och därför ha de kommit fram med ett förslag, som är avsevärt högre än det, som vi framlagt.

Herr **Lindhagen**: I anledning av herr Winbergs sista yttrande vill jag bara konstatera, att om vi också nästa riksdag bliva eniga i slutet, så komma vi tydligen att skilja oss i motiveringen. Herr Winberg vill avskaffa den borgerliga militarismen och till äventyrs införa en arbetarklassens militarism. Jag är motståndare till båda slagens militarism, ty de äro samma andas barn och medföra samma olyckor. De duga till platt intet, när det gäller att resa en ny värld. Möjligen kan man därmed försvara sig för fiender, som äro överhängande farliga, men de duga inte för någon slags världsförbättring, ty på den inverkar enligt min mening all slags militarism förstörande, militarismen må komma från den ena klassen eller den andra.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare

Anslag till
arméförvalt-
ningen.
(Forts.)

på avslag å vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 4—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till
det frivilliga
skyttevä-
sendet.

Punkten 26.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, måtte från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1923 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde varda bestämda i fråga om dyrtidstillägget åt befattningshavare i statens tjänst.

Uti två likalydande motioner väckta, den ena i första kammaren av herr *E. B. Andersson* m. fl. (nr 45) och den andra i andra kammaren av herr *B. Holmgren* m. fl. (nr 107), hade vidare hemställts, att riksdagen till det frivilliga skytteväsendets befrämjande ville å extra stat för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 anvisa ett reservationsanslag av 650,000 kronor att fördelas av Kungl. Maj:t efter inhämtat förslag från skytteförbundens överstyrelse.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) i anledning av herr *E. B. Anderssons* m. fl. och herr *B. Holmgrens* m. fl. motioner till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor att fördelas av Kungl. Maj:t efter inhämtat förslag från skytteförbundens överstyrelse;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1923 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde varda bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Reservation hade anmälts av herrar *N. A. Nilsson* i Kabbarp, *O. U. B. Olsson*, *J. Nilsson* i Malmö, *C. I. Asplund*, *A. Anderson* i Råstock, *O. H:son Waldén*, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *A. Å. Törnkvist* i Karlskrona, *E. Andersson* i Prästbol och *A. E. Ljungberg*, vilka ansett, att utskottet bort till en början i sitt yttrande intaga departementschefens anförande till statsrådsprotokollet i ärendet samt att utskottets eget yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet, som anser, att riksdagen i samband med försvarsrevisionens betänkande ävenledes bör taga ställning till frågan om vidare anslag till den frivilliga skytterörelsen, delar i huvudsak den av departe-

mentschefen uttalade uppfattningen i förevarande anslagsfråga och avstyrker alltså de väckta motionerna.

Mot Kungl. Maj:ts förslag om beredande av dyrtidstillägg åt personalen å skytteförbundens överstyrelsens expedition har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må

a) avslå det i herr E. B. Anderssons m. fl. samt herr B. Holmgrens m. fl. motioner framställda förslaget om anslag för budgetåret 1923—1924 till det frivilliga skytteväsendets befrämjande;

b) medgiva, — — — — — i statens tjänst.»

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Herr talman! På denna punkt ha vi icke kunnat enas, såsom framgår av handlingarna. Det är ju en gammal tvist på den punkten, som ständigt kommer igen. Jag skall icke heller försöka att uppdraga någon saklig debatt om frågan, därför att genom en sådan vinna vi väl lika litet i dag som tidigare någon enighet. Om man säger, att skyttens militära betydelse har minskats på grund av nytillkommen teknisk materiel, kulsprutor, kulsprutegevär, bombkastare, granatkastare o. d., svara givetvis andra sidans representanter, att skytten har precis samma uppgifter som förut. Därför är det lönlöst att diskutera den delen av frågan. Däremot kan man utan vidare övergå till vad herr Winberg berörde, nämligen frågan om sparsamheten. Där visar sig det statsfinansiella läget vara sådant, att man mycket väl behöver denna halva miljon, som majoriteten föreslagit som understöd åt skytterörelsen. Det har också av denna och föregående riksdag strukits många andra anslag, som varit avsevärt mycket mera behövliga för olika ändamål än detta, men där har man utan vidare varit med om strykningen. Av gammal vana går man här med på ett anslag utan hänsyn till de finansiella synpunkterna.

Emellertid har anslaget i år vuxit från 300,000 kronor, som man ansåg lämpligt och möjligt i fjol, till 500,000 kronor. Nu säger någon — jag vet det — att det då upptogs i en stat, som var uppgjord för ett halvt år, och då anses dessa 300,000 kronor avse halvåret. För det andra halvåret har intet anslag alls blivit tilldelat. Men även om det var upptaget i en halvårsstat, var det ändå avsett för helt år. Och det har också utgått på det sättet. Då blir även ökningen utöver vad som beslöts i fjol faktiskt 200,000 kronor.

Vad kan då i själva verket vara anledningen till, att man har större förhoppning att nu få detta anslag igenom än i fjol? Det intrycket fick man ju av kammarens debatt i fjol, att man då icke var så särdeles intresserad för anslaget, emedan man måste stryka så många andra. Man nöjde sig därför med att föreslå 300,000 kr. som en kompromiss, vilken som bekant antogs i båda kamrarna genom gemensam votering. Vad kan nu vara anledningen till, att man sätter förhoppningarna i år högre än i fjol? Jo, det beror på, att försvarsrevisionens majoritet, de fem ledamöterna, tagit upp saken — ja högern också förstås, utan entusiasm — och föreslagit, att ett anslag

*Anslag till
det frivilliga
skyttevä-
sendet.
(Forts.)*

Anslag till
det frivilliga
skyttevä-
sendet.
(Forts.)

av 750,000 kronor skall utgå som ordinarie anslag i framtiden till denna rörelse. När denna sak behandlades här i fjol, tillät jag mig påpeka svårigheten att infoga skytterörelsen i den gamla försvarsorganisationen. Detta grundade jag på vad som hittills framkommit i försvarsrevisionen där vi mest av alla frågor diskuterat detta spörsmål. Efter den tiden ha vi hållit på därmed i ännu högre grad, jag kan här i dag utan överdrift säga, att den frågan av alla ägnats mest uppmärksamhet och tagit mest av försvarsrevisionens tid i anspråk.

Emellertid har man efter föregående års behandling av denna sak här i riksdagen blivit mycket angelägen om att utan hänsyn till det rent sakliga upptaga anslaget i försvarsrevisionens förslag. Jag tror också att skälet därtill varit, att man därmed velat bana väg för möjligheten att rädda anslaget för framtiden. Jag tillåter mig sannerligen undra, huruvida man sett på den saken sakligt, ty det är nämligen så, att man här skall försöka få in denna rörelse under försvarsorganisationen på så sätt, att den, som är skytt, skall hava tio dagars kortare tjänstgöringstid än de andra. Enligt vad majoriteten uttalar, skall denna befrielse med 10 dagar ske genom avdrag på den första tiden, d. v. s. redan i början av övningstiden. Detta blir till skada för utbildningen över huvud taget. Jag anser nämligen, att när dessa skyttar komma in efter 10 dagar, man får taga om de övningar, som de andra fullgjort under de gångna 10 dagarna. På det sättet förlora i själva verket dessa senare 10 dagar. Det är ur denna synpunkt, som jag ansett, att man icke haft och icke har fog att sakligt påstå, att det går att passa in skytterörelsen inom försvarsorganisationens ram. Jag tror därför, att man mer av personlig sympati för denna rörelse än saklighetsunderlag har kommit till detta resultat.

Jag är emellertid livligt övertygad om, att därest skytteförbundens medlemmar ville betala en något högre kontingent, skulle de själva kunna insamla denna halva miljon, som här skall beslutas i dag. En kontingent av två kronor om året, såsom medlemmarna nu betala, är väl ändå för låg. Jag tror, att skytteförbundens medlemmar gärna ginge med på att betala exempelvis 10 kronor om året. Med en sådan kontingent är jag säker om, att man skulle kunna bära utgifterna. Och denna halva miljon, som så väl behöves för statskassan, kunde då få stanna där.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Kvarnzelius: Herr greve och talman! Det är ingen anledning att här taga upp en stor debatt angående frågan i hela dess vidd, utan jag inskränker mig till att anföra några skäl, varför jag anser, att det är större anledning nu för riksdagen att bevilja anslaget, än det kunde vara förlidet år.

Det är ju så, som den föregående talaren nämnde, att i det förslag, som föreligger från försvarsrevisionens sida, är ifrågasatt, att man skulle inordna den frivilliga skytterörelsen som ett led i vår för-

svarsorganisation och för det ändamålet bereda en viss lättnad åt de värnpliktiga, som förvärvat sig en viss skjutskicklighet. Det är ett gammalt önskemål hos den frivilliga skytterörelsens vänner, att man på det sättet skulle kunna så att säga giva större berättigande åt ett statsanslag till den frivilliga skytterörelsen och tillika därmed erkänna densamma såsom ett led i våra försvarsanordningar. Det har vid varje tillfälle bekämpats från militärt håll, därför att det är klart, att man där alltid ansett, att den övningstid, som blivit beslutad av riksdagen, har varit kortare än vad som ur militär synpunkt varit önskvärt. Därför har man icke på militärt håll velat gå den frivilliga skytterörelsens vänners önsknings i detta avseende tillmötes. Nu torde det emellertid vara att förmoda, att omständigheterna komma att öva ett så starkt tryck på den del av försvarsvännerna, som i främsta rummet representeras av våra militära sakkunniga, att de låta sitt motstånd falla, och man torde sålunda hava att räkna med att i en ny försvarsorganisation de, som förvärvat en viss skjutskicklighet, komma att beredas viss lättnad i utbildningshänseende. Det vill därför förefalla mig, att då vi nu stå omedelbart inför en reform i fråga om vår försvarsorganisation, det skulle vara i hög grad olämpligt att nu vägra statens understöd åt den frivilliga skytterörelsen.

*Anslag till
det frivilliga
skyttevä-
sendet.
(Forts.)*

Den föregående talaren gjorde sig mycket besvär med att försöka bevisa, att det anslag, som nu föreslås av statsutskottet, 500,000 kronor, skulle vara för högt. Ja, man kan ju, om man vill, bevisa nästan vad som helst, men att bevisa, att detta anslag skulle vara för högt tilltaget, det tilltror jag icke ens den föregående talaren om att kunna prestera. I 1922 års riksstat var för samma ändamål anvisat 1,376,000 kronor och för första halvåret 1923 är det beviljat 300,000 kronor. För ett helt budgetår, 1923—1924, har nu statsutskottet föreslagit 500,000 kronor. Det har sålunda gått stadigt nedåt med detta anslag, därest utskottets förslag bifalles, under det att däremot på alla andra områden sänkningen i anslagen, där sådan förekommit, varit betydligt blygsammare.

Att ifrågasätta, att skyttarna själva skulle underkasta sig ytterligare en uppoffring på 10 kronor per man och år, och att räkna med, att något sådant skulle vara så synnerligen lätt att åstadkomma, det vore ju, herr Nilsson, att fullständigt suspendera den erfarenhet man har från det praktiska livet. De, som deltaga i den frivilliga skytterörelsen, få säkerligen under årets lopp uppoffra betydligt mer än 10 kronor i form av ammunitionskostnader, men det sker successivt och mera omärkligt. Kommer man däremot och säger: Var så god och lämna 10 kronor för ändamålet! — tror jag, att det blir en hel massa av de nuvarande frivilliga skyttarna, som komma att lämna denna rörelse, och det kan jag för min del icke finna önskvärt.

Jag kan sålunda säga, att det måste anses, att denna fråga, sedan man nu kommit så långt, att här åtminstone föreligger ett formligen utarbetat förslag om, hur man skall kunna inordna den frivilliga skytterörelsen i försvarsorganisationen, ligger så pass mycket bättre till, att

Anslag till
det frivilliga
skyttevä-
sendet.
(Forts.)

det är att förvänta, att mången, som förut under de senare åren kanske ställt sig tveksam i fråga om fortsatt anslag till denna rörelse, nu säkerligen kommer att sluta upp bland dem, som vilja stödja denna verksamhet.

Herr greve och talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr **Andersson, Elof:** Herr talman, mina herrar! Som kammaren behagade finna, står mitt namn först under den motion, som här behandlas, och jag vill därför i egenskap av motionär säga några ord.

Då försvarsministern hade framlagt propositionen till årets riksdag rörande fjärde huvudtiteln och man ögnade igenom denna proposition och fann, att frivilliga skytterörelsen icke var ihågkommen, var det givetvis klart, att från riksdagens sida något måste åtgöras för att väcka uppmärksamheten på denna rörelse och försöka bidra till, att den fick något anslag.

Under årens lopp har man tåligt bidat och väntat på, att försvarsrevisionens förslag skulle bli färdigt, och man har ju under denna väntan livligt hoppats på att försvarsrevisionen även skulle beakta det frivilliga skytteväsendets betydelse. Under tiden fick man givetvis göra något för att hålla den frivilliga skytterörelsen vid liv, och under detta år såväl som under det föregående var då ingenting annat att göra än att motionsvis söka få bidrag från riksdagen.

Under denna förutsättning väcktes en motion i riksdagens båda kamrar, underskriven av ett antal ledamöter, och i denna begärdes ungefär hälften av det belopp, som skytteförbundets överstyrelse ansåg sig behöva. Man ansåg, att man under nuvarande tryckta ekonomiska förhållanden fick nöja sig med ett belopp av 650,000 kronor, eller i runt tal ungefär hälften av vad som hade begärts.

Emellertid har det visat sig, att statsutskottet icke ens har kunnat bifalla denna begäran och detta av kända skäl. Det åberopas ju ständigt det tryckta ekonomiska tidsläget, och inför detta få vi alla böja oss. Ehuru jag således för min del måste beklaga, att statsutskottet ansett sig nödsakat att pruta på motionärernas enligt min mening billiga begäran, så anser jag mig dock icke kunna yrka bifall till motionen, sådan den föreligger, utan tillåter mig, herr greve och talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Pettersson, Anton:** Herr greve och talman, mina herrar! Vid denna punkt hava ju samtliga socialdemokrater inom utskottet, i likhet med vad som varit fallet under närmast föregående år, i en reservation yrkat avslag på anslaget till skytterörelsen. Det har alltid förvånat mig, att socialdemokraterna, eller, rättare sagt, socialdemokraternas representanter i riksdagen, ställa sig ayvoga mot skytterörelsen, och det förefaller mig så mycket märkligare, som jag vet av erfarenhet, att i skytteföreningarna finnas en hel del socialdemo-

krater, som äro intresserade skyttar. Socialdemokratien skulle ju anars vara en demokratisk rörelse, och då förefaller det rätt så egendomligt, att icke socialdemokratien kan gilla en så folklig försvarsrörelse, som skytterörelsen i alla fall är. Men det har också varit tillfället här i riksdagen, då representanter för socialdemokraterna uppträtt och gått med på ett anslag till skytterörelsen. Så sent som 1915 var det en socialdemokrat i andra kammaren, som tillkännagav, att han skulle rösta för anslag till skytterörelsen, och i det yrkandet instämde en annan socialdemokratisk riksdagsman. Herrarna komma nog ihåg vilka det var. Den ene var nuvarande stats- och utrikesministern, och den andre var vår minister i London. Och jag läste i dag i en tidning, att i Norge beviljades häromdagen 200,000 kronor till skytteväsendet, och att en socialdemokratisk utskottsordförande beklagade, att utskottet hade måst reducera det av regeringen begärda anslaget.

Nu anser jag, att denna fråga bör ligga till på ett annat sätt än i fjol. Vi komma ihåg, att under debatten försvarsministern påpekade, att han ej var principiell motståndare till skytterörelsen, men att han hoppades, att försvarsrevisionen på ett eller annat sätt skulle vilja beakta skytterörelsen. Herr Nilsson i Malmö framhöll då, att det icke skulle gå för sig, ty försvarsrevisionen hade ej ännu fattat ståndpunkt till frågan. Nu har emellertid försvarsrevisionen avgivit sitt betänkande, och man finner där, att försvarsrevisionen verkligen har insett skytterörelsens betydelse, och det kanske just på grund av den uppmärksamhet, så att säga, som försvarsministern i fjol ställde till försvarsrevisionens representanter. Men det märkliga är, att även inom försvarsrevisionen samtliga socialdemokrater ha reserverat sig mot anslaget till skytterörelsen. Nu har ju, som jag framhållit, försvarsrevisionen ändå beaktat skytteväsendet, och även om det är så, att det möjligen finnes några, som icke gilla den form, som försvarsrevisionen föreslagit, så blir det dock en annan sak att söka få eventuell rättelse däri, när den frågan kommer före. För min del anser jag, att det är ett gott resultat, att de beväringar, som äro goda skyttar, skola få avkortning i värnpliktstiden, och jag tror, att det vore väl, om man kunde slå in på den vägen. I det sammanhanget skall jag påpeka en sak, som anses ha rätt stor betydelse. Svenska infanteriinspektören har i en cirkulärskrivelse till truppförbanden anbefallt, att ökad uppmärksamhet bör ägnas åt skjututbildningen. Det är i alla fall så, att trots alla de moderna krigs- och förstörelseredskap, som uppfunnits under världskriget, det ändå visar sig, att den enskilda skjutskickligheten fortfarande har stor betydelse.

Jag skall tillåta mig att säga några ord i anledning av herr Nilssons i Malmö anförande. Jag har alltid trott och tror för resten fortfarande, att herr Nilsson har ett gott huvud, men jag nödgas tyvärr konstatera, att herr Nilsson icke måtte ha något matematikhuvud. När vi i fjol beviljade ett anslag till skytterörelsen på 300,000 kronor, var det ju, som herr Nilsson i Malmö mycket väl vet, endast avsett för halva året. Då har man ganska svårt att förstå de matematiska grun-

*Anslag till
det frivilliga
skyttevä-
sendet.
(Forts.)*

Anslag till
det frivilliga
skyttevä-
sendet.
(Forts.)

der, som herr Nilsson räknar med, då han anser, att ett anslag nu av 500,000 kronor för ett helt år är mer än ett anslag av 300,000 kronor för ett halvår. Herr Nilsson påstod visserligen, att riksdagens beslut i fjol var sådant, att det skulle avse ett helt år, men jag skall be att få tala om, hur den voteringspropositionen löd, som låg till grund för riksdagens gemensamma votering. Det heter i den: »Den som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må i anledning av förevarande motioner till det frivilliga skytteväsendets befrämjande å extra stat för tiden 1 januari till och med den 30 juni 1923 anvisa under fjärde huvudtiteln ett reservationsanslag av 300,000 kronor» etc. Herr Nilsson tillhörde den avdelning av statsutskottet som hade frågan under behandling, och han kommer säkert mycket väl ihåg, att det rörde sig om ett anslag på 650,000 kronor. Det framhölls visserligen, att om detta anslag på 650,000 kronor vunne riksdagens bifall, så behöfde det icke, när sedermera anslag skulle beviljas för ett helt år, bli två gånger 650,000 kronor, d. v. s. 1,300,000 kronor, utan en del av dessa medel komme endast att utgå under första halvåret, t. ex. ammunitionsanslaget, och skulle sålunda icke behöva komma igen under andra halvåret. När sedan anslaget minskades till 300,000 kronor, blev läget ett helt annat. Herr Nilsson säger också: Ja, men skytteföreningarna ha ju så intresserade medlemmar; låt dem betala 10 kronor i årsavgift, så kunna de få ihop denna halva miljon! Jag skall tala om för herr Nilsson i Malmö, att skytteföreningarnas flesta medlemmar ha icke så god råd att de kunna offra 10 kronor förutom de penningar, de måste offra för skott. Som ett bevis därpå vill jag tala om, att under krisåren fanns det vid ett tillfälle 31 medlemmar av Västerås skarp-skytteförening, som voro arbetslösa. Tror herr Nilsson, att dessa 31 arbetslösa skulle ha lagt ut 10 kronor för att fortfarande få vara medlemmar av skytteföreningen, då de därjämte för att stå kvar som sådana måste betala sina skott?

Det är i alla fall ej alltid, som åtminstone alla socialdemokratiska representanter tyckas ha varit avogt stämda mot skytterörelsen, och som bevis därpå skall jag tillåta mig uppläsa en artikel ur Socialdemokraten. Det var så, att 1903 var det här i Stockholm riksskyttetävlingar, och i anledning av dessa tävlingar var det infört i tidningen Socialdemokraten för den 5 oktober 1903 en artikel, undertecknad av den nuvarande statsministerns välkända signatur. Jag skall tillåta mig uppläsa några citat ur denna artikel. Det heter där:

»Den nya skytterörelsen, som kanske en gång skall visa sig vara en långt värdefullare insats i vårt lands försvarskraft mot eventuella överfall än hela den oerhört dyrbara militaristiska härordningen av 1901, håller i denna vecka, som nu ingår, en första generalmönstring i Stockholm. — Det måste påtagligen vara en ganska stark folkstämning denna, som nu söker i skytterörelsen av egen kraft närma sig medborgarhärens demokratiska ideal.» Vidare heter det: »Denna rörelse omfattar nu 120,000 aktiva skyttar i 1,800 föreningar ifrån alla delar av vårt land. Redan denna siffra visar, att vi här icke kunna stå in-

för en blott stämningväg inom överklassen. Tvärtom har här arbetarklassen och med dem likställda i stor utsträckning lämnat kärnan i detta frivilliga uppbad. — — Vi ha således alldeles intet skäl att för vår del ställa oss avoga mot de riksskyttetävlingar, som denna frivilliga medborgarhårs utvalda skyttar här komma att hålla. Ju mera hela vårt försvarsväsen kan drivas över åt det håll, som de frivilliga skytteföreningarna representera, desto bättre efter vår övertygelse för vår trygghet utåt och desto säkrare för en rask och ostörd demokratisk utveckling hemma. — — Vi önska skytterörelsen att växa sig stark och fri, att alltid hålla levande känslan av sitt demokratiska ursprung och att bevara även efter den specifika överklasspatriotismens nådiga axelklappning sitt äkta folkliga kynne.»

Dessa ord kunna tillämpas på skytteföreningarna än i dag, och jag hoppas verkligen, att socialdemokraternas representanter i riksdagen rätt snart skola komma till samma förståelse för skytterörelsen, som herr stats- och utrikesministern synes ha haft redan för 20 år sedan.

I den förhoppningen anhåller jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet, då den siste ärade talaren ville bevisa, att socialdemokraterna ändrat uppfattning i fråga om skytterörelsen. Talaren har säkert förbisett vad som inträffat sedan 20 år tillbaka. På den tiden gingo våra militärutgifter till en helt annan summa än vad fallet är nu. Den gången var det egentligen småsaker, man offrade i fråga om rustningar till lands och sjöss. Sedan dess har emellertid Sverige icke minst under den borgerliga majoritetsställningen utvecklats i militärt avseende så, att varje till myndig ålder kommen man skall offra en avsevärd tid av sin ungdom till utbildning för försvarsändamål. Det är denna synpunkt som gör, att den härordningsorganisation, som vi ha, förefaller mig vara tillräcklig, utan att man därutöver skall behöva offra särskilda medel för att ytterligare utbilda folket i skjutskicklighet, då över huvud taget utbildningen för det ändamålet är allmän och obligatorisk för hela den manliga delen av befolkningen.

Det har också framförts, att särskilt stämningen för denna sak skulle vara en annan nu, när försvarsrevisionens betänkande föreligger. Det förefaller mig, att så icke kan sägas vara förhållandet. Man har visserligen här utgått från, att man skulle minska utbildningstiden för dem, som genom medlemskap i skytteföreningar nått en viss färdighet. Men såväl denna synpunkt som även den s. k. lottningssynpunkten äro endast synpunkter fortfarande, och ingen vet, hur det blir, när man en gång skall taga ställning till dessa frågor i riksdagen.

Det förefaller mig, att yrkandet om avslag på ett fortsatt beviljande av anslag åt den frivilliga skytterörelsen icke behöver i och för sig innebära, att man är fientlig mot denna rörelse. Det kan innebära, att man hänvisar skyttarna i likhet med andra medborgare att själva

*Anslag till
det frivilliga
skyttevä-
sendet.
(Forts.)*

Anslag till
det frivilliga
skyttevä-
sendet.
(Forts.)

bära utgifterna för detta ändamål och icke bara komma till staten, såsom man jämt och ständigt gör, så snart det bildas någon sammanslutning, och begära, att staten skall lämna penningar till rörelsen. Det kan också innebära från vår sida, att vi ej vilja genom fortsatt understödande av denna verksamhet bestämt taga ställning till frågan om dess behövlighet i den blivande försvarsorganisationen eller när en gång härordningsfrågan skall upp. Det kan ligga lika nära till hands för oss att säga: Vi vilja icke genom ett bifall till denna rörelses fortsatta utveckling binda oss i fråga om en blivande härordning.

Här yttra herrarna sig, såväl motionären som övriga talare, som haft ordet, och här väckas motioner i olika riktningar om utgifternas ökande på alla möjliga områden. Från statsfinansiell synpunkt tvingas regeringen och särskilt finansministern att tillgripa sådana åtgärder som att ur en fond, som är avsedd för helt andra ändamål, helt enkelt taga vad som inflyter i denna fond. Jag menar rusdrycksmedelsfonden. Man yrkar på oerhörda anslag till fraktlindringar, på utförselbevis och därigenom minskade tullinkomster för statsverket, som naturligtvis blir en given följd därav. Man yrkar på utgivandet av en halv miljon kronor för det frivilliga skytteväsendet utan några vidare betänkligheter. Jag menar, att även statsfinansiellt är ställningen sådan, att man måste vara försiktig, och det är icke minst denna synpunkt, som gör, att jag för min del vid detta tillfälle ansluter mig till reservanterna.

Jag ber således, herr greve och talman, att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Lindhagen: I denna punkt har det ju endast förekommit ett upprepande av våra gamla synpunkter. Men då de nu även upprepats av dem, som vilja hava anslaget, får väl även jag återkomma till mina i någon mån, eftersom jag hör till dem, som icke vilja något dylikt anslag.

Herr Nilsson försökte här för sin ståndpunkt framföra rent militära grunder, nämligen att det icke behövs något sådant anslag och att det icke är tekniskt nödvändigt o. s. v., men därvidlag får nog herr Nilsson det väldigt svårt att klara sig, ty då det gäller militära anslag, kan det aldrig bliva nog, herr Nilsson. Hur mycket man än anslår, blir det ändå fullkomligt otillräckligt för det ändamål, som avses. Om vi skulle komma i konflikt med en stormakt någon gång, är detta anslag ingenting alls i alla fall, och om vi också beviljade 70 miljoner kronor i skytteanslag, komma vi ändå att få grundligt med stryk, så att det är aldeles bortkastade pengar, totalt bortkastade pengar! Därför måste denna fråga mera ses ur ideella synpunkter, om man skall kunna försvara ett avslag på skytteanslaget.

Nu gör sig beträffande denna sak verkligen gällande två rörelser här i landet, som båda två uppåras av ideella synpunkter. Det vill jag säga särskilt gent emot herr Pettersson, som i ett friskt och öppet anförande har bekänt sin mening, att det finns en rörelse, som icke

vill vara med om skytteanslaget, därför att de folklager, som tillhöra den rörelsen, hava på känn — såsom folkinstinkten ofta har till skillnad från de styrandes instinkt — att militärväsendet aldrig kommer med något gott till dem eller mänskligheten, och därför vilja de icke vara med på anslaget. Då nu socialdemokraterna i gemen äro emot detta anslag, skall herr Pettersson förstå och vara övertygad om, att det beror på, att det är kontakten med denna rörelse bland folkens djupa led, som de då ge uttryck för. Detta hindrar naturligtvis icke, att man kan påpeka exempel, såsom herr Pettersson gjorde, att de, som stå på höjderna, de som kommit ifrån överklassen eller insyltats i det högre partimaskineriet, glömma att framföra även denna folkliga grund för ett avslag, utan försöka röra sig med tekniska och militära synpunkter, på vilka de måste bliva bet, så vitt jag förstår.

Skytterörelsen är också en ideell rörelse, därför att jag tror, att de människor, som tillhöra den, hava för sig, att det gäller att försvara fäderneslandet och att det är för detta ändamål de ägna sig åt denna rörelse. Det är nu en ståndpunkt, som man kan förklara och som ju gör, att man måste se med en viss försonande blick på densamma. Men jag kan icke förstå annat — jag upprepar ett uttryck, som jag förut en gång använt — än att vad dessa människor egentligen öva sig i är att träffa pricken, som symboliserar ett människohjärta. Vad är det för kultur, som framspringer ur en sådan slags träning? Det är ingenting annat än militärkulturen, tron på militärmakten såsom det enda, på vilket stater och internationell samhällsordning kan uppbyggas. Det kan icke leda till annat än att fördumma folket, fastän många tror, att det är ett högt syfte, som ligger bakom detsamma. Därför är skytteanslaget av ondo. Om nu den svenska staten menar, att den kan åstadkomma något gott för sig och för världen genom militarism, vilket jag tror är ett misstag, så bör åtminstone det enskilda folks föreningsliv förskonas från att inblandas i dessa ohyggligheter.

Bästa beviset för det nu sagda är skyttefolkets totala förstöckelse inför fredsrörelser och dylikt. Man kan — och då ber jag att få direkt vända mig till herr Pettersson — göra den frågan: finns det intet annat sätt att verka för landets frihet och värn än genom det militära försvaret? Hur har t. ex. herr Pettersson ställt sig, när fråga varit före om att bygga ett försvar genom en internationell rättsordning, att främja folkliga fredsrörelser, som vilja freden? Hur var det då? Det är oerhört, herr talman, att se, att i dessa tider, då det skall sparas på öret, man är redo att bevilja icke mindre än en halv miljon kronor bara för att skatta åt det militära vansinnet, och det borde vi väl förstå, att, om vi bevilja detta anslag i år eller icke, blir landet lika mycket och lika litet försvarat genom detta. Men om det gäller en annan folklig rörelse, nämligen att bygga upp det enda värn, som kan äga bestånd, vad göra ni då? Jo då prutade ni i år på detta lilla anslag av 2,000 kronor, som beviljats till fredsbyrån i Bern, och sänkte det till 1,000 kronor. På initiativ av en socialdemokratisk regering och genom en nästan enhällig anslutning från olika partier

*Anslag till
det frivilliga
skyttevä-
sendet.
(Forts.)*

Anslag till
det frivilliga
skyttevä-
sendet.
(Forts.)

göra ni detta. Jag har fått mottaga ett brev där nerifrån, vari man förvånar sig över vad det är för en kultur, som härskar i detta land i dessa tider. Är man så förstockad och blind för vad som i verkligheten kräves för att upprätta människorna och folken, att man sätter all sin tillit till sådana här militära övningar?

Visserligen beviljades i stället 3,000 kronor — det är väl unnat — till en liten ny förening, som heter Svenska föreningen för nationernas förbund, vari jag också är medlem, men vars medlemmar tillhöra endast de översta klasserna, där man nog behöver en sådan förening. Under andakt beviljades detta anslag, men samtidigt avlogs allt anslag till den gamla folkliga fredsrelsens svenska förening, som subordinerar under fredsbyrån i Bern. Detta var särskilt socialdemokraternas och liberalernas verk. Ja, vet herr talmannen, enbart denna riksdag har givit mig så mycken inblick i partiväsendet, att jag förstär, att det aldrig i livet kan leda oss fram till några lyckomöjligheter. Om det här väcktes en fråga om att försöka utvidga den internationella rättsordningen, att intressera oss för dylika landvinningar och stödja arbetet därför, då stå alla partierna eniga om, att detta icke intresserar. Första kammarens första tillfälliga utskotts enhälliga avstyrkande är ut och är in av varje intresse, varje initiativ i en sådan sak är belysande. Men när militärbudgeten kommer före, är man med om mycket och försvaret svagt de nedprutningar, som föreslås.

Denna punkt, som vi nu behandla, och dess upptagande i dessa tider, då sparsamhet står skrivet med eldbokstäver över detta parlaments portar, är verkligen en kulturinsats, som en gång i tiden också kommer att belysa denna statsmakternas och partiväsendets oförmåga att föra ett folk och en mänsklighet fram till någon bättre värld.

Herr **Pettersson, Anton**: Herr greve och talman! Jag skall endast tillåta mig säga några ord med anledning herr Lindhagens anförande, och det gör jag just därför, att herr Lindhagen nu kommit igen med samma uttryck i debatten, som han hade i fjol, nämligen att skytterörelsens mål skulle vara att träffa prickken, som skulle representera ett människohjärta. Det där är en villfarelse av herr Lindhagen, som jag skall försöka att få honom ur — det kanske icke är möjligt, men jag vill i alla fall försöka.

Jag vill då tala om för herr Lindhagen, att skyttarna visserligen skjuta på ett mål, på låt oss säga en figur, men det torde också vara herr Lindhagen bekant, att i krig äro folk fortfarande så barbariska, att de skjuta på varandra. Då är det givet, att vårt försvar — och skytterörelsen är ett led i vårt försvar — måste hava sådana mål vid sina övningar som äro tillämpliga i praktiken. Jag är övertygad om, att vi alla skyttar innerligt hoppas, att vi aldrig skola behöva skjuta på något annat än pappfigurer, men vi äro icke säkra på, att vi hava stora utsikter att få dessa förhoppningar infriade, om vi, såsom jag förmodar herr Lindhagen vill, nedskrota hela vår krigsmakt till lands

och vatten. Jag tror ändå, att, så länge det råder så pass stor oro i världen som för närvarande, böra vi hava något försvar.

Herr Lindhagen påvisade också, att det är för mycket med ett anslag av 500,000 kronor för detta ändamål, men jag ber att få tala om, att det tidigare har anslagits ända upp till över en miljon kronor härför. I det avseendet vill jag också påvisa, i anledning av herr Nilssons i Kristianstad yttrande, att när det nu skall sparas, utskottet likväl kommer och vill föreslå en utgift på en halv miljon kronor, att det ändå är så, att även om denna halva miljon beviljas, det blir under fjärde huvudtiteln en utgiftssumma av cirka 300,000 kronor mindre än vad försvarsministern begär.

Jag har velat påpeka dessa synpunkter, och jag ber, herr greve och talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr **Lindhagen**: Ja, herr talman, herr Pettersson svarade icke på min fråga, varför herr Pettersson röstade för att nedsätta anslaget till fredsbyrån i Bern från 2,000 kronor till 1,000 kronor men däremot önskar rösta för ett anslag på 500,000 kronor till dessa föreningar.

Vilka äro de ideella och tungt vägande bevekelsegrunderna för detta förfaringsätt?

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr N. A. Nilsson i Kabbarp m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Johan*, i Malmö begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4, punkten 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr N. A. Nilsson i Kabbarp m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;
Nej — 48.

Herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Anslag till
det frivilliga
skyttevä-
sendet.
(Forts.)

Punkterna 27—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till
truppförbandens
övningar.

Punkten 44.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att i riksstaten upptaga ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar med 2,030,358 kronor.

Uti en inom andra kammaren av herr *K. Starbäck* m. fl. väckt motion (nr 110) hade vidare hemställts, att riksdagen ville besluta ett anslag till frivilliga övningar med landstormen under budgetåret juli 1923—juni 1924 ävensom att anslaget, i överensstämmelse med arméförvaltningens riksdagspetita beträffande detta samma år, måtte utgå med 95,910 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört:

»Mot vad Kungl. Maj:t i fråga om detta anslag föreslagit har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Beträffande det motionsvis framställda yrkandet om anslag till frivilliga landstormsövningar, vill utskottet erinra om att varken för år 1922 eller för första halvåret 1923 medel härtill av riksdagen anvisats; och anser sig utskottet, särskilt med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden, ej heller kunna tillstyrka att något anslag för ändamålet nu beviljas.

Utskottet hemställer alltså, att riksdagen, med avslag å ovanberörda av herr *Starbäck* m. fl. väckta motion, må i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i riksstaten upptaga ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar med 2,030,358 kronor.»

Enligt en vid förevarande punkt avgiven reservation hade herrar *S. H. Kvarnzelius*, *J. L. Widell*, *J. Nilsson* i Skottlandshus, *O. Bergqvist*, *E. A. Hallin*, *A. Pettersson* i Västerås, *J. P. Nilsson* i Bonarp, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *P. M. Olsson* i Blådinge och *B. F:son Holmgren* ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Det motionsvis framställda yrkandet om anvisande av medel för frivilliga landstormsövningar anser sig utskottet med hänsyn till betydelsen av dessa övningar böra tillstyrka. I fråga om anslagets belopp finner sig utskottet emellertid icke kunna förorda anvisning av mera än 50,000 kronor.

Medelsbehovet under anslaget skulle alltså komma att utgöra 2,080,358 kronor.

Utskottet hemställer, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och ovanberörda av herr *Starbäck* m. fl. väckta motion må i riksstaten upptaga ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar med 2,080,358 kronor.»

Herr **Kvarnzelius**: Herr förste vice talman! Som kammaren behagar finna har jag jämte några av utskottets övriga ledamöter reserverat mig här till förmån för den av herr *Starbäck* m. fl. väckta

motionen. Motionen avser att bereda ett anslag till de frivilliga landstormsövningarna.

Vi reservanter hava icke kunnat i allo ansluta oss till motionen, utan nödgats begränsa vårt yrkande till, att ett belopp av 50,000 kronor skulle för ändamålet beviljas, och jag har för min del nu som tillförne ansett, att den sak det gäller är av den betydelse, att det bör tillkomma riksdagen att icke vägra varje anslags beviljande. Det är ju så, att enligt nuvarande försvarsorganisation årliga landstormsövningar skola äga rum, men dessa hava blivit inställda under de senaste åren på grund av den begränsning i försvarskostnaderna, som ansetts behöfelig. Emellertid hava frivilliga övningar anordnats av landstormsförbundet, och det är klart, att dessa övningar kosta pengar. Förut har statsbidrag utgått för dessa övningars bedrivande. Jag för min del anser det vara större skäl nu än tillförne att se till, att dessa frivilliga övningar bedrivs, då icke längre de enligt lag påbudna landstormsövningarna äga rum.

Det vill därför förefalla mig som om man, med lika stort skäl här som i fråga om understödet till den frivilliga skytterörelsen, borde bevilja något anslag, och då ett anslag av 50,000 kronor icke kan anses oskäligt, tillåter jag mig, herr förste vice talman, att anhålla om avslag å utskottets hemställan och bifall till den under denna punkt avgivna reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr förste vice talman! Utskottsmajoriteten har här fattat ett beslut om avslag på den i ärendet väckta motionen, och den anser, att krigsfaran icke är så stor, att vi just nu böra gripa till att understödja dessa landstormsövningar. Det är, som statsutskottets ärade ordförande nyss nämnde, så, att landstormsövningarna under de senaste åren hava blivit inställda på grund av ekonomiska och statsfinansiella skäl. Och det förefaller, som om vi icke nu hade någon anledning att giva något särskilt anslag för att åter få upp dessa övningar på frivillighetens väg.

Då det alltså här liksom i det förra fallet, vi behandlade, är en sparsamhetsfråga, och då det här gives möjlighet till besparing, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Widell: Herr talman! Den siste ärade talaren anförde såsom skäl mot att bevilja det ifrågavarande anslaget, att de obligatoriska övningarna för landstormen ha blivit inställda. För min del får jag säga, att däri ligger ett kraftigt skäl för att bevilja anslaget till de frivilliga landstormsövningarna, om man över huvud taget anser, att landstormen behöver några övningar alls, och det senare är jag för min del fullständigt övertygad om. Man hade tidigare den uppfattningen, att landstormen är den del av vårt försvar, som kommer till användning först sedan allt annat är konsumerat, att det är den yttersta resursen, som man har att tillgripa, men så är icke förhållandet numera. Tvärtom, så är landstormen i händelse av mobilisering den del av försvaret, som först går ut. Landstormen mobiliseras snabb-

Anslag till
truppförbandens
övningar.
(Forts.)

Anslag till
truppförbandens
övningar.
(Forts.)

bast och först av alla försvarskrafter. Det måste då ligga stor vikt vid att landstormen har dugligt befäl, som kan leda den. Hur mycket det brister i den delen, visade sig tydligt år 1914, och i 1914 års härordning infördes ju också obligatoriska landstormsövningar för att åstadkomma bättre förhållanden. Som den ärade talaren erinrade om, ha emellertid dessa övningar varit inställda under de sista åren, men då landstormen icke kan undvara befäl — befäl måste finnas, om den skall kunna spela någon som helst roll — har man nu endast att lita till denna frivilliga rörelse.

Jag vill erinra om, att försvarsrevisionens majoritet och även högerreservanterna inom revisionen föreslagit obligatoriska övningar för landstormsbefäl. Jag medger gärna, att man, om dessa övningar komma till stånd, möjligen kan fråga sig, om det förefinnes så starka skäl för att fortfarande hava ett statsunderstöd till de frivilliga övningarna. För min del anser jag, att även om obligatoriska övningar komma till stånd, det finns starka skäl för att även understödja den frivilliga rörelsen, ty de obligatoriska övningarna kan aldrig bli tillräcklig för ändamålet utan måste suppleras med de frivilliga övningarna. Men då någon obligatorisk övning icke finnes, äro enligt min mening skälen så mycket starkare för att understödja den frivilliga rörelsen. Nu har visserligen under de sista åren, tack vare en storartad enskild offervillighet, denna frivilliga landstormsrörelse kunnat hållas vid liv, men det torde vara omöjligt att i längden lita till de enskilda bidragen, och jag tror därför, att det är nödvändigt, att staten understödjer rörelsen.

Eftersom reservanterna hava stannat vid ett så blygsamt belopp som 50,000 kronor, vågar jag verkligen uttala den förhoppningen, att denna kammare vill biträda detta förslag, och jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Ekman, Carl Gustaf: På förevarande område har jag ansett, att då förhållandena för närvarande tvinga riksdagen att vidtaga besparingar i fråga om vissa militärutgifter, man borde kunna åstadkomma sådana besparingar i vad det avser statsanslag till frivilliga landstormsövningar. Jag har stått på den ståndpunkten under tidigare år, när ett beslut i sistnämnda riktning fattats, och jag hyser fortfarande den övertygelsen, att skäl här förefinnas att inställa statsbidragets utgående till övningarna ifråga.

Som den siste ärade talaren anfört, föreslås i försvarsrevisionens betänkande, att utbildning skulle komma till stånd genom obligatoriska övningar, omfattande en viss procent av landstormsmännen. Dessa övningar skulle då också komma att förlängas. Jag tror, att den vägen är riktigare, och jag tror, att den kommer, därest beslut nu blir fattat i överensstämmelse med det förslaget, att på ett tillfredsställande sätt lösa nu förevarande fråga.

Då jag hyser den uppfattningen att de ekonomiska förhållanden, som tidigare föranlett riksdagen att fatta beslut om indragande av an-

slaget ifråga, alltjämt gälla, så kan antagas att riksdagen kommer att kvarstanna på den ståndpunkten. Man har meddelat mig, att andra kammaren nyss med omkring 120 röster mot ett 70-tal följt utskottets förslag. Ett bifall här till reservationen med någon eller några rösters övertikt skulle sålunda endast giva till resultat en gemensam votering, om vars utgång man icke behöver tvivla.

Jag ber att få hemställa bifall till utskottets förslag.

Friherre **Fleming**: Herr greve och talman! Det sista skälet kan jag absolut icke tillmäta någon betydelse. Man vet icke, hur det blir med majoriteten, ty siffrorna kunna ändra sig vid en gemensam votering, så att jag ber kammaren att icke av den siste ärade talarens skäl låta avskräcka sig från att fatta beslut i den riktning den anser vara klokt. Jag har så många gånger talat i denna fråga förut, att jag icke skall trötta kammaren med att upprepa, vad jag tidigare sagt. Jag kan i stort sett i sak instämma med herr Widell i hans anförande, men jag vill påpeka ett förhållande, som för mig ter sig ganska märkvärdigt.

Under försvarsrevisionens arbete har det oavbrutet framhållits, att man sökt efter vägar, som skulle kunna ställa övningarna och hela organisationen så, att nationen bleve intresserad av försvaret och dithörande förhållanden. Det har särskilt från en av revisionens medlemmar oavbrutet framhållits, att det icke längre finns intresse härför, utan att man får ställa så till, att intresset kommer tillbaka. Detta intresse fanns nämligen i mycket hög grad förr i världen, sade denne person, då man hade fjorton dagars övning o. s. v.. Nu är detta en fråga, för vilken det verkligen finns ett mycket stort intresse inom landet, och jag kan då icke förstå, varför man icke vill uppehålla detta intresse, utan i stället statsmakterna ställa sig däremot och nedslå modet hos dem, som genom pekuniära uppoffringar och på alla möjliga sätt försöka att hålla uppe intresset för de frivilliga landstormsövningarna. Herrarna måste väl i alla fall erkänna, att dessa hava betydelse, ty landstormen ingår såsom en integrerande del i försvarsorganisationen. Det är icke så, att den skall användas till sist, då hem och härd skola försvaras, utan den nuvarande organisationen är så lagd, som herrarna veta, att den nog får komma ut redan i början vid en mobilisering.

Jag vill icke upptaga kammarens tid längre, utan vill endast framhålla, att vill man försöka skapa och uppehålla ett sådant intresse, och det ha många sagt, att man skall sträva efter, ty det håller på att gå förlorat, skall man icke slå ihjäl det intresse, som finnes, och därför bör man bevilja det lilla anslag, som reservanterna nu föreslå.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten

*Anslag till
truppförban-
dens övnin-
gar.
(Forts.)*

Anslag till
truppförban-
dens örnin-
gar.
(Forts.)

hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr S. H. Kvarnzelius m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Widell* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 44, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr S. H. Kvarnzelius m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 58;
Nej — 61.

Punkterna 45 och 46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Lades till handlingarna.

Punkterna 48—54.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 55 och 56.

Lades till handlingarna.

Punkterna 57—61.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 62.

Lades till handlingarna.

Punkterna 63—111.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 112.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att i riksstaten upptaga ordinarie reservationsanslaget till flottans nybyggnad och underhåll med 2,920,000 kronor.

Ang. avlö-
nings sättet
vid flottans
varv.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten yttrat följande:

»Den av departementschefen framlagda beräkningen i avseende å medelsbehovet för flottans nybyggnad och underhåll för budgetåret 1923—1924 har icke föranlett någon erinran från utskottets sida.

Med anledning av departementschefens ovan berörda uttalande rörande sättet för avlöningarnas bestridande vid flottans varv har utskottet, i anslutning till vad riksdagen år 1922 i samma fråga yttrat, ansett sig böra framhålla, att den nuvarande anordningen i detta hänseende icke synes utskottet vara lämplig. Genom att dyrtidstillägg å avlöningarna till vid flottans varv och verkstäder anställd personal utgår efter de för statstjänstemän i allmänhet gällande grunderna försvåras givetvis realiserandet av det av riksdagen framhållna önskemålet att varvsdriften organiseras efter samma ekonomiska grunder, som tillämpas vid enskilda företag på motsvarande områden. Härtill kommer, att genom de föreskrifter, som i fråga om dyrtidstilläggs beräkning gälla, avlöningarnas uträknande blir i hög grad invecklat och drager oproportionerligt mycket arbete. Jämväl därigenom att avlöningarna enligt det nuvarande systemet måste fördelas på ett underhålls- eller anskaffningsanslag samt dyrtidstilläggsanslaget, förorsakas i bokföringshänseende ett betydande merarbete såväl vid kalkylerandet av kostnaden för varje i varvsrörelsen ingående arbete som sedermera vid redovisningen av de vid arbetets utförande uppkommande utgifterna. Med hänsyn härtill har utskottet efter en ingående prövning av detta spörsmål kommit till den bestämda uppfattningen, att det för befrämjande av enkelhet och sparsamhet vid varvsrörelsens handhavande måste anses önskvärt, att en omläggning av avlöningsväsendet snarast möjligt sker i den riktningen, att samtliga avlöningskostnader bestridas för här ifrågavarande personals vidkommande från vederbörligt underhålls- eller anskaffningsanslag. Utskottet förbiser givetvis icke, att härigenom ett överflyttande av vissa utgifter sker till nämnda anslag från anslagen till dyrtidstillägg, varigenom följaktligen en ökning av anslagen till underhåll och anskaffning m. m. nödvändiggöres.

Utskottet vill även uttala sin förväntan, att om möjligt redan i nästa års statsverksproposition anslagen beräknas enligt de sålunda föreslagna ändrade grunderna.

Den för marinens del i nämnda hänseende av utskottet förordade omläggningen i fråga om avlöningskostnadernas bestridande torde jämväl böra genomföras vid arméns verkstäder, i den mån motsvarande förhållanden där äro till finnandes.

Beträffande förevarande ordinarie anslag hemställer utskottet, att riksdagen må i riksstaten upptaga ordinarie reservationsanslaget till flottans nybyggnad och underhåll med 2,920,000 kronor.»

Reservation hade avgivits av herrar *O. U. B. Olsson, J. Nilsson i Malmö, C. I. Asplund, A. Anderson i Råstock, L. J. Carlsson-Frosterud, A. Å. Törnkvist i Karlskrona, E. Andersson i Prästbol och A. E. Ljungberg*, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava följande lydelse:

*Ang. avlöningssättet vid flottans varv.
(Forts.)*

Ang. avlö-
nings sättet
vid flottans
varv.
(Forts.)

»Den av departementschefen — — — utskottets sida.

Departementschefens ovanberörda uttalande rörande sättet för avlöningarnas bestridande vid flottans varv har heller icke föranlett utskottet till någon erinran, enär av praktiska skäl med en omläggning givetvis bör anstå till den tid, då man vid varven kan övergå till fasta löner utan dyrtidstillägg.

Beträffande förevarande ordinarie anslag — — —.»

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Herr andre vice talman! Såsom synes av utskottets utlåtande har även vid denna punkt en reservation avgivits. Den avser egentligen den motivering, som utskottets majoritet presterat för sin ståndpunkt i frågan rörande sättet för avlöningarnas bestridande vid flottans varv. Skillnaden mellan utskottets majoritets förslag och reservanternas förslag består däri, att, medan utskottets majoritet anser, att dyrtidstilläggen å lönerna böra utgå av underhållsanslaget, reservanterna anse, att dyrtidstilläggen böra utgå på sätt som hittills skett. Reservanterna anse nämligen, att dyrtidstilläggen komma att undergå en minskning till följd av indexens fall, och när dyrtidstilläggen en gång helt bortfalla, behövs en allmän reglering av varvsarbetarnas löner. Då förefaller det oss reservanter, som om man av rent tekniska skäl borde uraktlåta att vidtaga den förändring, som utskottets majoritet föreslagit, varför vi ansett, att dyrtidstilläggen tills vidare hädanefter som hittills böra utgå från det till dylikt ändamål särskilt anvisade anslaget.

Jag ber därför, herr andre vice talman, att få yrka bifall till den av herr O. U. B. Olsson m. fl. avgivna, vid denna punkt av utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr **Kvarnzelius**: Herr andre vice talman! Som kammarrens ledamöter behagade finna, har statsutskottet i år vidhållit den ståndpunkt det intog i fjol, då utskottet i motsvarande punkt uttalade önskvärdheten av, att en omläggning av avlöningsförhållandena vid flottans varv komme till stånd på sådant sätt, att dyrtidstillägg icke längre skulle utgå. Riksdagen anslöt sig i fjol till statsutskottets förslag och uttalade samma mening som utskottet, men departementschefen har, efter det att marinförvaltningen yttrat sig i saken, uttalat den meningen, att tidpunkten icke är lämplig att företaga den ifrågasatta förändringen och att därför den nuvarande anordningen rörande sättet för avlöningarnas bestridande vid flottans varv tillsvidare böra äga bestånd. Statsutskottet har emellertid icke känt sig övertygat av de skäl, som anförts av marinförvaltningen och departementschefen utan håller fortfarande före, att det riktigaste är att driften vid våra varv och övriga industriella inrättningar, som drivas av staten, äger rum under samma förhållanden som vid jämförliga privata industrier. Därigenom ökas möjligheterna att kunna göra jämförelser mellan statens industriella verksamhet och enskilda industrier. Det är ganska länge sedan den enskilda industrien övergick från att ha ett särskilt anslag i en eller annan form för dyrtidstillägg till fasta avlöningsbelopp. Genom det för-

farande, som nu praktiseras såväl vid arméns som marinens verkstäder, är det dessutom icke möjligt för riksdagen att kunna överblicka, vilka anslag, som verkligen utgå för olika ändamål. Ty dyrtidstilläggsanslagen komma vid sidan om och de ingå icke i kalkylerna vid uppgörande av riksstaten i övrigt. Detta har medfört, att riksdagen trott, att ett arbete kostat så och så mycket, men i verkligheten har det kostat så mycket mer som dyrtidstillägget representerar, vilket förhållande naturligtvis måste anses vara olämpligt. Riksdagen har vid ett tillfälle i detta hänseende blivit grundligt lurad. Detta gällde ett av Kungl. Maj:t begärt anslag för reparation av en byggnad i Karlskrona — ändring av en fängelsebyggnad till bostadshus. Trots att riksdagen därvid uttryckligen sade ifrån, att anslaget beviljades under den förutsättningen att hela reparationsarbetet kunde utföras för det äskade anslagsbeloppet, sattes arbetet i gång och fortsattes så långt pengarna räckte. En stor del av arbetena kunde icke fullbordas av brist på medel, och detta berodde på att myndigheterna räknat med att disponera medel ur dyrtidsanslaget för en del av avlöningarna, utan att därom var nämnt ett ord i handlingarna. Det är givetvis icke önskvärt, att man förfar på detta sätt, och då statsutskottet kommit till den bestämda övertygelsen, att det icke är förenat med några svårigheter att på detta område göra en omläggning av avlöningsförhållandena och att sedan vidtaga de jämkningar, som äro erforderliga, på samma sätt som skett inom den privata industrien, och då detta otvivelaktigt skulle leda till enkelhet och större reda, så har utskottet funnit, att riksdagen bör vidhålla den ståndpunkt den intog förra året och nu göra en förnyad framställning till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville för nästkommande riksdag framlägga förslag i syfte att få saken ordnad på sätt riksdagen tidigare uttalat sig för, och detta icke endast vad marinen beträffar utan även beträffande armén.

Jag finner för min del, att statsutskottet haft mycket goda skäl både i fjol och i år för den önskan, som utskottet i motiveringen uttalat, och jag anhåller därför, herr andre vice talman, att få yrka, att statsutskottets motivering i denna punkt bibehålles oförändrad.

Herr statsrådet **Hansson**: Herr talman! När jag vid uppgörandet av försvarsbudgeten för år 1923 icke ansett mig böra följa de anvisningar statsutskottet i fjol gav i förevarande avseende, så beror detta naturligtvis därpå, att jag i olikhet med herr Kvarnzelius anser, att utskottet icke kunnat presteras några goda och bärande skäl för den av utskottet förordade anordningen.

Utskottet ifrågasätter i stället för den nuvarande ordningen två alternativa vägar. Den ena är, att man vid våra varv skulle övergå till fasta lönesatser i stället för lön och dyrtidstillägg, och den andra är, att man skulle bibehålla den nuvarande ordningen med fasta löner och dyrtidstillägg men överföra kostnaderna för dyrtidstilläggen från det till dyrtidstillägg särskilt anvisade anslaget till underhållsanslaget.

Vill man gå den förra vägen, så kan man säga, att man därigenom

Ang. avlöningssättet vid flottans varv.
(Forts.)

Ang. avlö-
nings sättet
vid flottans
varv
(Forts.)

uppnår ett visst bestämt resultat. Man minskar dyrtidstilläggsanslaget, och man får i stället en större summa på underhållsanslaget. Går man däremot den senare vägen, så kvarstår den anmärkning marinförvaltningen gjort mot en sådan omändring, med överflyttning av kostnaderna för dyrtidstilläggen från anslaget till dyrtidstillägg till underhållsanslaget, nämligen att man därigenom skulle komma till en osäkerhet i beräkningen, som skulle göra det svårt för marinförvaltningen att fixera sina anslagskrav.

Dyrtidstilläggens belopp äro avsedda att rätta sig efter prisnivån. Skola dyrtidstillägg av denna art utbetalas från underhållsanslaget, så betyder det, att, om prisnivån oväntat skulle stiga och dyrtidstilläggen i följd därav skulle bli större än som beräknats, det egentliga underhållsanslaget blir mindre, att mindre penningar komma att stå till förfogande för reparation av fartyg, underhåll av byggnader etc. Om prisnivån åter skulle sjunka och utgifterna för dyrtidstillägg till följd därav bli mindre än som beräknats, skulle underhållsanslaget, som är ett reservationsanslag, lämna större tillgång till utförande av arbeten än som varit avsett. Jag antager, att riksdagen icke önskar, att någondera av dessa möjligheter skall inträffa, men det enda sättet att undvika dem är att bibehålla det nuvarande systemet, enligt vilket man låter alla fluktuationer, som förorsakas av dyrtidstilläggen, drabba annat anslag än underhållsanslaget.

Man skulle ju kunna gå över på den linjen utan risk att minska underhållsmedlen, därest man hade att göra med ett anslag, som icke på något sätt vore bundet eller så pass rikligt tilltaget, att man inom ramen av själva anslaget kunde tillåta fluktuationer. Men var och en vet, att underhållsanslaget, även om det under senare år till följd av att det utgått med orubbat belopp, lämnat större möjlighet till reparationer än under föregående år, är så knappt tillmätt, att jag finner skäl att säga, att det icke lämnar tillgång till reparationer i den utsträckning, som skulle kunna anses behöflig, utan man får inskränka arbetena till det strängt nödvändiga för att så småningom komma fram till det tillstånd, vari man befann sig, innan materielen undergått den slitning, som blev en följd av neutralitetsvakten under världskriget.

Om man följer det av statsutskottet anvisade andra alternativet, skapar man alltså sämre förhållanden än de nu rådande. Följer man åter utskottets första alternativ, d. v. s. systemet med fasta lönesatser, vinner man därigenom ingenting annat än att man får ett större underhållsanslag. Några besparingar kunna därigenom, av skäl som jag redan angivit, icke göras. Man endast överflyttar kostnader för vissa utgifter från ett anslag till ett annat. Jag är icke säker på, att det skulle vara riktigt att beträffande en viss grupp av statsarbetare övergå till ett system, som man icke ville tillämpa beträffande andra grupper. Jag för min del tror, att man mycket snart kommer därhän, att dyrtidstilläggen komma att bortfalla och att det nuvarande sättet för avlöningarnas bestridande, kommer att ersättas med fasta lönesatser inom hela statsförvaltningen. Jag tycker därför, att man bör vänta även

vad varsarbetarna beträffar, tills man kan genomföra det över hela linjen. Det förefinnes ingen särskild anledning att hasta, vilket man skulle kunna tro av utskottets motivering. Jag för min del kan icke finna, att det skulle medföra några som helst verkliga fördelar att nu gå över på en ny linje beträffande speciellt varvsarbetarna.

Det har här antytts, att, om varvsarbetarnas avlöning i sin helhet komme att bestridas från ett och samma anslag, detta skulle möjliggöra en disposition av dyrtidstilläggen, som jag, om den hade förekommit, icke kan finna annat än fullkomligt otillbörlig. Herr Kvarnzelius använde ett så starkt uttryck i det fallet som att riksdagen hade blivit grundligt lurad. I andra kammaren påstod man, att det tack vare dyrtidstilläggsanslaget skulle vara möjligt att, om man anvisade medel för tillverkning av viss materiel, t. ex. ett visst antal gevär, tillverka flera gevär än riksdagen avsett. Jag upprepar, att detta, om det förekommit, är ett otillbörligt missbruk. Men det kan icke vara möjligt — jag tror icke, att det varit möjligt — att man genom att särskilt belasta anslaget till dyrtidstillägg gjort en större anskaffning än riksdagen avsett, då den beviljade medel för ändamålet. Däremot är det naturligtvis möjligt, att efter det anslaget beviljats, en prissänkning inträtt å materielen, som gjort det möjligt att öka anskaffningen. Men detta är icke någonting, varigenom riksdagens rätt på något sätt trädes för nära, om anslaget nämligen lämnats i form av en bestämd summa och riksdagen icke angivit, att man skall anskaffa det och det antalet för den summan. Jag tror, att det förhåller sig så, och kan till stöd för denna uppfattning åberopa, att en ledamot av andra kammaren, som är sysselsatt i en statens vapenfabrik, mycket bestämt hävdade, att något sådant missbruk som här antytts icke kommit i fråga och icke kan komma i fråga.

Herr Widell: Herr andre vice talman! Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet yttrade, att det skulle finnas två alternativ i utskottets motivering, i det att utskottet skulle tänka sig, antingen att det bleve en enhetlig avlöning, som då i sin helhet skulle utgå av underhållsanslaget, eller också att man bibehölle den nuvarande indelningen i grundlön och dyrtidstillägg, men att dyrtidstillägget skulle utgå av underhållsanslaget. För min del ber jag få säga, att jag omöjligt ur utskottsutlåtandet kan utläsa, att några sådana alternativ uppställts. Jag har aldrig ens tänkt mig möjligheten av det senare alternativet. Jag vet, att statsrådet därvidlag syftade på ett yttrande, som nyss fällts i andra kammaren av en ledamot av statsutskottet. Jag tror emellertid, att detta yttrande beror på ett missförstånd. I statsutskottet har denna eventualitet icke varit på tal, och den måste betraktas som i hög grad opraktisk. Hela motiveringen från utskottets sida ligger på det sättet, att man opponerar mot fördelningen i dyrtidstillägg och grundlön. Man visar, huru opraktiskt detta är och vilka stora svårigheter det förorsakar ur räkenskapsynpunkt. Då är det uppenbarligen

Ang. avlöningssättet vid flottans varv.
(Forts.)

Ang. avlö-
nings sättet
vid flottans
varv.
(Forts.)

omöjligt, att utskottet kan vara med om ett sådant alternativ. Nej, vad utskottet tänkt sig är, att man skulle övergå till fasta löner för verkstadsarbetarna, ungefär samma löner, som enligt verkstadsavtalet utgå inom den enskilda verkstadsindustrien.

Nu anser herr statsrådet, att arbetspriserna icke skulle vunnit sådan stadga, att man över huvud taget kan slå in på denna väg. För min del hyser jag nu den uppfattningen, att arbetslönerna för närvarande undergå så pass små fluktuationer, att man mycket väl från ett år till ett annat kan beräkna, huru det kommer att ställa sig. Vi få komma ihåg, att icke heller under tidigare år arbetslönerna varit fixa. De ha även då kunnat fluktuera, i regel i alltmör stigande riktning, men detta har ej hindrat, att man i alla fall haft ett fast underhållsanslag.

Att den nuvarande fördelningen i dyrtidstillägg och grundlön har medfört betydande missförhållanden, tror jag vi utan vidare kunna konstatera som ett faktum, trots vad statsrådet anförde däremot. Jag vill erinra om ett fall, som förekom för ett par år sedan — det var det, som först gjorde, att statsutskottet uppmärksammade denna sak. Kungl. Maj:t hade begärt anslag för ombyggnad av en gammal fängelsebyggnad i Karlskrona till bostäder. Statsutskottet tillstyrkte denna framställning, men då man fått anledning misstänka, att det var avsett, att arbetarna, utöver den avlöning, som var beräknad på detta anslag, skulle få dyrtidstillägg från det allmänna dyrtidsanslaget och man givetvis icke kunde tillstyrka anslag till ett byggnadsarbete, om vilket man icke visste vad det kunde komma att gå till, så skrev utskottet försiktigtvis, att utskottet förutsatte, att samtliga kostnader för detta byggnadsarbete skulle komma att bestridas av det beviljade anslaget. Ja, resultatet blev, att man började bygga, och nu står byggnaden halvfärdig. Man har aldrig fortsatt, ty meningen var, att kostnaderna delvis skulle täckas ur dyrtidsanslaget. Detta var, som sagt, första gången statsutskottet fick en aning om att marinmyndigheterna disponerade dyrtidstilläggsanslaget på detta sätt. Det gav anledning till att man skrev på sätt som skett, då man ville stoppa denna trafik. Nu ha vi i år fått veta — vilket vi förut icke hade kännedom om — att samma förfaringssätt har praktiserats även vid arméns fabriker. För min del måste jag säga, att även om detta formellt kan överensstämma med förordningen om dyrtidstilläggen, har det säkert aldrig varit avsett, att bestämmelserna i denna förordning skulle tillämpas på detta sätt.

En omläggning i den riktning utskottet föreslår kan, såvitt jag förstår, icke medföra några som helst olägenheter men däremot en mycket betydande lättnad i fråga om redovisning och uträknande av löner, och dessutom medför den, att riksdagen verkligen vet, vad utgifterna på den ena och andra anslagstiteln gå till, vilket vi för närvarande sakna kännedom om — icke ens i statsutskottet är det möjligt att få veta vad det ena eller andra kostar. Under sådana förhållanden ber jag, herr andre vice talman, att få yrka bifall såväl till utskottets hemställan som till dess motivering.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr andre vice talmannen, att därunder dels yrkats bifall till utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan, dels ock framstälts särskilda yrkanden rörande motiveringen, till vilka senare yrkanden herr andre vice talmannen ville återkomma efteråt.

*Ang. avlö-
ningsrådet
vid flottans
varv.
(Forts.)*

På härefter gjord proposition bifölls till en början utskottets hemställan.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr andre vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets motivering skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr O. U. B. Olsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden och förklarades propositionen på godkännande av utskottets motivering vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 113—115.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 116.

Lades till handlingarna.

Punkterna 117—149.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 150 och 151.

Lades till handlingarna.

Punkterna 152—155.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 156.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 7, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Vad utskottet i punkterna 1—4, 6—9, 11—16, 18, 19, 21, 23—25, 27—30, 32, 33 samt 35—49 hemställt bifölls. Punkterna 5, 10, 17, 20, 22, 26, 31, 34, 50 och 51 lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt provisorisk giltighet av avlöningsreglementet den 29 juni 1921 för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående begravningshjälp till dödsbo efter militär beställningshavare, som avlidit till följd av skada, ådragen under flygning i tjänsten;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaden i anledning av kronan ådömd skyldighet att till Vaxholms nya ångfartygsaktiebolag utgiva viss ersättning;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av belysningssystemet vid garnisonssjukhuset i Stockholm; samt

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av vissa åt Göta artilleriregemente upplåtna markområden m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 19, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Ang. pensionsåldern för kavalleriinspektören och kommandanten i Boden.

Genom en till riksdagen avlåten den 16 februari 1923 dagtecknad proposition nr 87 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att godkänna vid propositionen fogat förslag till kungörelse om ändrad lydelse av punkten 2 i de av Kungl. Maj:t med riksdagen antagna grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst.

Förslaget innebar sådan ändring av förut gällande grunder, att pensionsåldern för inspektören för kavalleriet och kommandanten i Boden, vilken tidigare varit bestämd till uppnådda 60 levnadsår, skulle höjas till 65 levnadsår.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Hallin* väckt motion, nr 172, däri hemstälts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten under återopande av det däri anförda och med hänvisning i övrigt till innehållet i propositionen hemställt, att riksdagen, med avslag å förevarande motion, I: 172, måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition nr 87.

Herr **Hallin**: Herr talman! Då jag tillåtit mig att i denna fråga väcka en motion, i vilken jag yrkar avslag på den till grund för den föreliggande punkten i bankoutskottets utlåtande liggande kungl. propositionen, ber jag att några ögonblick få taga kammararens uppmärksamhet i anspråk.

Ang. pensionsåldern för kavalleriinspektören och kommandanten i Boden.
(Forts.)

Bankoutskottet har tyvärr icke senterat de skäl, som jag i min avslagsmotion framhållit. De voro dels militära och dels formella. Jag måste säga, att huru viktiga de militära skälen än syntes mig, så voro dock, då jag framlade motionen om avslag, de formella än starkare. Den omständigheten, att den då arbetande försvarsrevisionen ännu icke hade framlagt sitt förslag i försvarsfrågan, utgjorde nämligen, ansåg jag, tillräcklig anledning att icke till avgörande upptaga ett särskild frågämne inom den militära organisationen. Nu har, emellertid försvarsrevisionen avgivit sitt betänkande, och i detta förekommer en organisationsfråga, vad övre Norrlands försvar beträffar, som mycket nära berör den fråga, som nu föreligger till avgörande. Det är nämligen här, som kammararens ledamöter ha sett, fråga om kommandantens i Boden och kavalleriinspektörens pensionsålder. Den är för närvarande 60 år, men Kungl. Maj:t har i den förevarande propositionen föreslagit, att den skulle höjas till 65 år. Denna fråga var senast före i riksdagen år 1915. 1914 års urtima riksdag hade nämligen beslutat, att nyssnämnda befattningshavares pensionsålder skulle bestämmas till 60 år. Kungl. Maj:t tog upp frågan vid påföljande riksdag, 1915, och föreslog då en höjning av dessa befattningshavares pensionsålder till 65 år. Detta avvisades emellertid då av riksdagen på grund av de starka militära betänkligheter, som yppade sig mot en sådan höjning av pensionsåldern, och det var med mycket stor majoritet riksdagen beslöt detta.

Nu skulle man ju ha väntat, när frågan ånyo upptagits av Kungl. Maj:t, att mycket starka skäl skulle ha anförts för höjningen av denna pensionsålder, men några sådana starka skäl letar man förgäves efter. I stället har tillkommit ett skäl, som jag nyss antydde, vilket gör, att man enligt mitt förmenande omöjligt kan gå att fatta ett beslut i överensstämmelse med den kungl. propositionen och höja pensionsåldern från 60 till 65 år, och det är just för försvarsrevisionens betänkande, vari föreslås inrättandet av ett s. k. Norrbottens militärområde, i vilket Bodens trupper skulle ingå. Befälhavaren över detta militärområde skulle enligt försvarsrevisionens förslag ha en ställning, liknande en arméfördelningschefs, och kommandantens tjänsteställning bleve följaktligen vis à vis befälhavaren i fråga *underordnad*. Det är då alldeles tydligt och klart, att det vid sådant förhållande skulle bli mycket svårt att genomföra, att kommandantens pensionsålder höjdes. Jag anser sålunda, att utöver de militära skäl, som förefunnos redan, när riksdagen år 1915 avslög det då framställda förslaget om pensionsålderns höjande från 60 till 65 år, och som ännu kvarstå, har detta nu av mig senast anförda argument tillkommit, nämligen att man har tänkt sig en helt ny försvarsorganisation uppe i Norrbotten, av vilken omorganisation kommandantens i Boden ställning högst avsevärt kommer att beröras.

Ang. pensionsåldern för kavalleriinspektören och kommandanten i Boden.
(Forts.)

Det förefaller mig sålunda som en ovägerlig fordran, att denna fråga nu icke upptages och avgöres och att man icke här fastläser någonting, som det vid försvarsfrågans slutliga lösning kan bli svårt att komma förbi.

Nu har ju bankoutskottet, som synes, enhälligt tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. det tycks inte ha varit någon vidare entusiasm därför, ty uttryckssättet är ju, att utskottet »icke ansett sig böra motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag». Man tycker ändå, när så pass goda skäl anförts mot detta förslag även av de militära myndigheterna, som synes av utlåtandet, att utskottet, med hänsyn till den tveksamhet, som förefanns, icke skulle ha stannat vid detta utan yrkat rent avslag på förslaget. Utskottet slutar med att erinra om vad departementschefen anført, nämligen att »ett beslut redan innevarande år i förevarande ärende kan få praktisk betydelse för besättandet av en utav beställningarna i fråga». Jag tror mig veta, att under detta skulle ligga kommandantens i Boden förestående avskedstagande. Han skulle falla för åldersgränsen — 60 år — under årets lopp, och då ville man genom ett sådant här arrangemang ordna så, att han kunde stanna kvar. Men det är dock, så vitt jag kan se, icke riktigt att av några personliga hänsyn fatta ett beslut, som har en så vittgående principiell innebörd, som jag anser detta ha. Och om man för övrigt vill behålla denne nuvarande tjänsteinnehavare i Bodens fästning så länge, att han eventuellt senare skulle kunna användas som befälhavare i det nya Norrbottens militärområde, så finnes det ju alltid en utväg att ordna detta och att lösa en sådan eventuell praktisk svårighet på grund av de bestämmelser i pensionsreglementet, som ge Kungl. Maj:t rätt att låta med en avskedsansökan anstå intill 3 år, under förutsättning att vederbörande befattningshavare är fullt fältduglig eller i övrigt prövas i tjänsten på tillfredsställande sätt kunna gagna det allmänna. Vill Kungl. Maj:t begagna sig av den bestämmelse, som finnes, så synes det mig vara möjligt att på ett tillfredsställande sätt här komma förbi det praktiska momentet i frågan, som utskottet pekat på och som även departementschefen anført i den kungl. propositionen.

På grund av vad jag sålunda anført, anser jag, herr greve och talman, det vara oklokt att, såsom frågan nu ligger, innan försvarsrevisionens uttalande blivit vidare undersökt och innan man kommit till klarhet om, vad den nya organisationen uppe i Norrbotten innebär, nu binda sig vid ett beslut i den riktning, som Kungl. Maj:t här föreslagit och bankoutskottet tillstyrkt. Jag anhåller därför, herr greve och talman, att få yrka avslag på utskottets förslag.

Herr statsrådet **Hansson**: Herr talman! Den framställda anmärkningen mot svagheten i Kungl. Maj:ts motivering för sitt förslag anser jag mig icke böra närmare upptaga till granskning. Mot detta omdöme står som ett faktum, att ett enhälligt bankoutskott har tillstyrkt propositionen och att andra kammaren utan debatt har bifallit densamma.

Jag begärde egentligen ordet endast med anledning av det s. k. nya skälet, nämligen försvarsrevisionens betänkande och förslaget om inrättande av ett militärområde för Norrbotten. Jag vill med anledning av anförandet av detta skäl påpeka, att försvarsrevisionen på sid. 299 i sitt betänkande tillstyrker höjandet av pensionsåldern för kommandanten i Boden och för kavalleriinspektören från 60 till 65 år. När Kungl. Maj: t föreslagit denna anordning, befinner sig Kungl. Maj: t sålunda i fullkomlig överensstämmelse med den uppfattning, som rått inom försvarsrevisionen, och jag tror icke det finnes skäl att säga, att man föregriper den handläggning av ärendet, som skulle komma efter försvarsrevisionens beslut, ty vare sig det blir ett militärområde eller fortfarande bara ett kommandantskap, så komma precis samma skäl att gälla för höjning av pensionsåldern som de som gälla i dag.

Jag vill också här till lägga ett påpekande, att de militära myndigheterna från början ha förordat denna högre pensionsålder, fast nu tillfälligtvis chefen för generalstaben har intagit en annan ståndpunkt.

Herr **Öhngren**: Herr talman! Det är ju alldeles uppenbart, att det inom bankoutskottet icke finnes sådan sakkunskap att påräkna, att utskottet av sig självt skulle kunna komma till det resultat, som här föreligger, utan detta beror på en hel del myndigheters yttranden, och icke minst har beaktats vad chefen för generalstaben anför. Efter prövning av de olika skälen har bankoutskottet funnit sig föranlåtet att på sätt som skett tillstyrka bifall till propositionen. Den enda invändning, som i stort sett förekommit från myndighetshåll är den, att man hade bort avvakta försvarsrevisionens förslag. Detta förslag föreligger nu. I försvarsrevisionen har, såsom statsrådet nyss nämnde, saken varit före, och man har där ansett, att inga svårigheter genom denna åtgärd skulle uppstå. Säkerligen har generalstabschefen lika väl reda på vad som i detta ärende har förekommit som den näst föregående ärade talaren. Det synes mig därför, som om ingenting har förekommit, sedan bankoutskottet fattade sitt beslut, som på något sätt skulle kunnat ge utskottet anledning att ändra ståndpunkt.

Jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till bankoutskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 5—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. pensionsåldern för kavalleriinspektören och kommandanten i Boden.
(Forts.)

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 20, angående vissa framställningar rörande pensioner och understöd m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. stats-
revisorernas
dagtraktamen-
ten.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 10 i instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken.

I en inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Tumhult väckt, till bankoutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 42, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att § 10 i instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken måtte erhålla följande ändrade lydelse: Revisor äger att under revisionsförrättningen åtnjuta, förutom resekostnadsersättning i likhet med riksdagens medlemmar, dagtraktamente, som för revisor, bosatt i huvudstaden, utgår med 24 kronor och för annan revisor med 32 kronor.

Dessa traktamenten och resekostnadsersättningar skola utbetalas av riksgäldskontoret.

Resekostnadsersättning — — — — traktamente.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motion II:42 icke måtte till någons riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Rooth**: Herr greve och talman! Då riksdagen år 1920 bestämde riksdagsmännens arvode till 32 kronor om dagen, ansågs det nog på flera håll, att detta arvode var synnerligen kraftigt tilltaget, även med hänsyn till då rådande högkonjunktur. Att för riksdagens revisorer detta arvode blivit utökat med 16 kronor synes knappast vara berättigat. Då även på grund av alltjämt nedåtgående konjunkturen betydande nedsättningar ägt rum med avseende å löneförmånerna såväl för statens som enskilda befattningshavare, synes det mig att motionären haft goda skäl för sin motion, till vilken jag alltså, herr greve och talman, ber att få yrka bifall.

Herr **Andersson, Erik**: Herr greve och talman! Jag har inom utskottet deltagit i detta ärendes behandling och har haft en från utskottmajoriteten avvikande mening, men då jag icke varit närvarande vid justeringen, har jag inte antecknat mig som reservant och jag skall med anledning därav med några ord be att få yrka bifall till motionen.

Statsrevisorerna åtnjuta, som känt, samma arvode som riksdagsmännen, nämligen 32 kronor för utom Stockholm boende och 24 kronor för dem, som äro boende i Stockholm. Dessutom åtnjuta de under resor utanför Stockholm vid besök å statens inrättningar ett tilläggsarvode av 16 kronor såsom dagtraktamente. Detta tilläggsarvode bestämdes under en tid, då allt var dyrbart och uppehållet i Stockholm såväl som på andra orter i riket var kostsamt, varför tillägget av 16 kronor då var väl motiverat. Emellertid ha under de senare åren prisen på varor be-

tydligt sjunkit och penningvärdet stigit, så att de skäl, som då kunde anföras, icke längre gäller.

Jag skall för den skull, herr greve och talman, be att få yrka avslag på bankoutskottets förslag och bifall till motionen.

*Ang. stats-
revisorernas
dagtraktamen-
ten.
(Forts.)*

Herr **Rosén**: Den förevarande frågan har ju ingen stor betydelse. Det gäller, så vitt jag förstår, att inbespara 1,900 à 2,000 kronor om året. Då motionären uttalat, att frågan har principiell betydelse, förefaller det mig ovisst vad han därmed menar. Avser han, att dagtraktamente icke bör på något håll utgå under resor, varken till tjänstemän eller andra, så skulle jag vilja instämma med honom. Men det torde knappast vara hans avsikt. Det har tidigare liksom nu från tjänstemannahåll gjorts gällande, att den ersättning som statsrevisorerna åtnjuta är alldeles för hög. Ja, visst är den mycket hög! Flertalet revisorer har nämligen under de två månader deras arbete pågår ingen avlöning från annat håll. Om man jämför den ersättning de åtnjuta under resor — och resorna pågå i allmänhet icke mer än tio dagar — det vill säga arvode och dagtraktamente, tillsammans 48 kronor, med vad andra åtnjuta, finner man, att de äro i samma lyckliga ställning som en byråingenjör vid statens järnvägar, då han är ute på resor, och det är ju oerhört förmånligt. Det är kanske inte rätt att placera statsrevisorerna fullt så högt som byråingenjörerna.

Men det är en annan sak, som kanske bör observeras, då man jämför statsrevisorernas och riksdagsmännens förmåner, och det är, att under de två månader statsrevisionen pågår ha revisorerna icke någon rätt till fri hemresa, vilket däremot riksdagsmännen ha; de ha som bekant rätt till två fria hemresor. Frågan om statsrevisionens organisation torde väl komma upp till nästa års riksdag på grund av en skrivelse, som fjolårets riksdag avlät, och då kanske det är lika så gott att låta den här frågan anstå till dess.

Jag kommer, herr talman, icke att framställa något yrkande i denna fråga. Men jag vill påpeka, att det dock, såvitt jag kunnat finna, har betydelse, att statsrevisorerna ibland företaga resor. Det har i dag utdelats ett utskottsutlåtande, som visar, att statsverket genom en resa, som revisorerna företogo för två år sedan, nu kommer att spara åtskilliga miljoner.

Innan jag slutar, vill jag också nämna, med anledning av de angrepp, som tidigare riktats mot statsrevisionen för de höga kostnader den drog, att kostnaderna för revisionen år 1919 uppgingo till 98,000 kronor, 1920 till 114,000 kronor, 1921 till 102,000 kronor och 1922 till 97,000 kronor, alltså för det sista året det lägsta belopp, som förekommit under de senare åren.

Jag har, herr talman, som jag nämnde, intet yrkande.

Herr **Nilsson, Petrus**: Jag försökte uppmärksamt lyssna till den senaste ärade talaren för att få reda på de skäl han möjligen skulle kunna prestera för ett tillägg till arvodet under den tid stats-

Ang. stats-
revisorernas
dagtraktamen-
tionen.
(Förts.)

revisorerna använda för sina resor, men jag kunde inte finna, att han presterade något skäl. Han försökte inte ens att visa något sådant. Som bekant ha statsrevisorerna på sina resor salongsvagn och sovvagn till sitt förfogande och vänligtvis bo de väl i dessa under resorna. Så vitt jag kan finna, åsamkas de alltså icke i egenskap av revisorer några ökade kostnader för den tid de uppehålla sig utom Stockholm. Det finns sålunda, så vitt jag kan se, numera inte skäl, varför det under den tid de uppehålla sig på resor skulle utgå ett högre arvode än då de ha sitt arbete förlagt till Stockholm, och jag skall för den skull, herr talman, be att få yrka bifall till motionen.

Herr **Öhngren**: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag gör det så mycket hellre, som jag har personlig erfarenhet av vad det vill säga att göra resor och vilka kostnader, som därmed äro förenade, och jag är övertygad om, att de flesta här närvarande också ha det, så att de inse, att detta belopp av 16 kronor ingalunda får kallas överdrivet.

Därtill kommer, att till statsrevisorer måste väljas duktiga och dugliga män, som var och en i sin hemort ha sin sysselsättning, som de måste lämna på en tid i och för statsrevisionen, vilket redan det är en uppoffring. Vi veta också, att detta uppdrag i själva verket är ytterligt obehagligt, ty alla de anmärkningar, befogade eller icke befogade, som göras, skola sedermera bedömas och föra alltid revisorerna ut i skottlinjen, med angrepp än från ett håll, än från ett annat. Uppdraget är svårt, uppdraget är dyrbart, och jag anser det vara obilligt att räkna med, att statsrevisorerna för detta uppdrag även skola behöva vidkännas särskilda ekonomiska uppoffringar, vilket alltid blir fallet, i händelse de skola företaga de resor, som för uppdraget äro erforderliga.

Jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindley**: Herr talman, mina herrar! Jag begärde egentligen ordet för att yrka bifall till utskottets hemställan, då jag inte hört någon annan göra detta.

Jag har icke varit med vid detta ärendes behandling inom utskottet, åtminstone icke vid dess slutliga avgörande, men jag anser, att det är en del omständigheter, som sammanhånga med denna fråga, som göra, att man inte kan besluta i överensstämmelse med vad motionären här yrkat. Nu har man ju gjort en skillnad mellan de medlemmar av statsrevisionen, som bo i landsorten, och dem, som bo i Stockholm. Stockholmsborna skola ha 24 kronor om dagen och de från landsorten 32 kronor. Detta vill man inte göra någon ändring i utan vill endast taga bort det extra tillskottet vid resor i landsorten, och det är ju inte så ofta, som sådana företagas. Hela beloppet är obetydligt och knappast värt att tala om. Men hur skall man tänka sig saken i detta fall: när revisorerna äro ute på resor, så äro väl både landsortsborna — det vill säga de, som bo på andra platser än de besökta — och stockholmsborna

likställda. Men likväl skulle inte stockholmarna få någon som helst extra ersättning vid dessa resor, som ske till andra platser än den, där de äro bosatta. Ett bifall till motionen skulle alltså ovillkorligen framskapa ett förhållande, som på nytt måste regleras på något sätt. Det är dessa omständigheter, som göra, att jag inte kan se annat än att riksdagen bör besluta i enlighet med utskottets hemställan.

Ang. stats-
revisorernas
dagtraktas-
menten.
(Forts.)

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Erik*, begärde votering, i anledning varav uppattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 54.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion om engångsersättningar åt vissa f. d. tjänstemän vid sockerkontrollen.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 10 mars 1922 om utsträckt rätt att från utmätning få undantagen viss egendom.

Ang. rätten
att från ut-
mätning få
undantagen
viss egen-
dom.

Genom en den 9 mars 1923 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 98, som behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Ang. rätten
att från ut-
mätning få
undantagen
viss egen-
dom.
(Forts.)

Lag

om fortsatt tillämpning av lagen den 10 mars 1922 (nr 82) om utsträckt rätt att från utmätning få undantagen viss egendom.

Härigenom förordnas, att lagen den 10 mars 1922 om utsträckt rätt att från utmätning få undantagen viss egendom, vilken lag gäller till den 1 juli 1923, skall äga fortsatt tillämpning till den 1 juli 1924.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anmälts av herr *Hederstierna*, som av angivna orsaker hemställt om avslag å Kungl. Maj:ts proposition.

Herr **Hederstierna**: Denna proposition innebär ju en förlängning av en lag, som antogs förra året och som då var avsedd att gälla till den 1 juli i år. Nu föreslår Kungl. Maj: t förlängning på ytterligare ett år av densamma. Jag gjorde förra året mycket ingående anmärkningar mot förslaget i lagtekniskt avseende, och jag skall inte upprepa dem. Då de inte gjorde något intryck på kammaren förra året, torde de inte göra det nu heller. Jag vill dock göra några erinringar. Den förnämsta invändningen från mina meningsmotståndare, som dock erkände, att mina anmärkningar voro riktiga, var, att då det gällde en sådan här provisorisk lag, var det inte så noga. Jag skulle vilja säga, att ju längre lagen förlänges, ju mera förlorar hänvisningen till att det är fråga om ett provisorium sin udd.

Nu har ju Kungl. Maj: t inhämtat yttranden från länsstyrelserna och överexekutorerna, vilka blivit tillfrågade, huruvida de anse, att lagen bör förlängas eller icke. Då jag läste igenom propositionen, räknade jag efter, hur länsstyrelserna ställde sig, och jag fann, att 7 länsstyrelser tillstyrkte förlängning, 12 avstyrkte förlängning, 2 yrkade nedsättning, och en hade inte avgivit något bestämt yttrande. Det är sålunda en betydande majoritet, som avstyrkt förlängning, eller åtminstone hälften av dem, som yttrat sig. Men då jag räknade ihop summan, fann jag, att det blev bara 22 länsstyrelser. Således voro två överhoppade. Beträffande en av dessa har jag fått reda på dess åsikt genom att fråga vederbörande landshövding, som är medlem av denna kammare, och funnit, att även denna länsstyrelse avstyrkte, varför det således blir 13 på den sidan — hur den återstående ställer sig, vet jag inte. Överexekutorerna tyckas däremot enligt propositionen ha tillstyrkt förlängning av lagens giltighetstid.

Ser man nu på skälen för tillstyrkande av förlängning, finner man anført, att depressionstiden ännu är så kännbar, att man bör låta lagen fortfarande gälla. Men det erkännes ju i allmänhet av myndigheterna — vilket naturligtvis är sant — att depressionen nu icke är så stark, som den var för ett år sedan, och ser man på lagens verkningar, så tror jag, att i allmänhet länsstyrelserna äro överens med överståthållarämbetet, att det är mycket sällan, som den över huvud taget kommit i tillämpning. Vanligtvis tar man till införsel för att få

ut skatten, och visar det sig, att ingenting finns att göra införsel i, är vanligen det lösöre, som det då mest kommer att gälla, räddat från utmätning genom lösöreköp, avbetalningskontrakt eller dylikt, så att man kommer inte åt det. Under alla förhållanden ha utmätningmännen, åtminstone i Stockholm, och jag förmodar även annorstädes, försökt gå milt tillväga och undvikit att pressa folk; ha de sett någon möjlighet att få ut det ändå, så ha de tillämpat lagen så milt som möjligt. Det har överståthållarämbetet sagt i sitt yttrande och det förvånar mig litet, att justitieministern, som ju är mycket mild av sig, mot detta förfarande invänder, att de tjänstemän, som göra så, göra sig skyldiga till tjänstefel. Det överensstämmer icke precis med den milda läggning, som annars utmärker justitieministern i sådana här lagfrågor. Emellertid är det naturligtvis en smakfråga, om man vill anse, att depressionstiden ännu räcker, så att man bör ha kvar lagen, eller att den tid är till ända, som skulle kunna motivera en sådan lag. För min del får jag säga, att även om man inte har min principiella åsikt i frågan, borde man anse, att en undantagslag av sådan beskaffenhet som nu ifrågavarande endast bör gälla så länge det är absolut nödvändigt, och jag tror inte, att man kan säga, att vi nu allt fortfarande befinna oss i den ekonomiska dal, där sådana exceptionella åtgärder, som lagen innebär, äro nödvändiga.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid utan hemställer i enlighet med den av mig avgivna reservationen om avslag såväl på utskottets hemställan som på propositionen.

Herr Larsson, Jacob: Jag skall icke heller bli långrandig i detta ärende. De principiella betänkligheter, som kunna göras gällande, prövades ju vid förra årets riksdag. Nu gäller det endast, om lagen skall förlängas ytterligare ett år eller icke. Det förhållande, som därvid blir avgörande, är naturligtvis, om det ekonomiska läget i landet hunnit stabiliseras på sådant sätt, att behov av lagen icke vidare föreligger. Det ansåg utskottets ärade vice ordförande, men däremot intygas från skilda håll i de yttranden, som avgivits, att läget ingalunda kan anses sådant, att lagen ej bör prolongeras.

En omständighet, som särskilt här bör tagas i betraktande, är, att fastän, som den föregående ärade talaren erinrade, flertalet länsstyrelser avstyrkt förlängning av lagen, flertalet överexekutorer i städerna däremot tillstyrkt förlängning av dess giltighet. Detta synes mig tala ganska starkt till förmån för den uppfattningen, att man ytterligare bör på ett år förlänga lagen. Vidare bör man observera, att tillstyrkandena av lagens förlängning kommit företrädesvis från sådana landsdelar, där depressionens verkningar, speciellt i form av arbetslöshet, gjort sig mest kännbara.

Nu gjorde den föregående talaren en invändning mot ett uttalande av justitieministern, och det har jag ju ingen anledning att svara på. Men jag vill hemställa, vilket som är riktigast: att en utmätningssman har laglig grund att stå på eller att han vid sidan av lagen följer humanitetens bud. För min del anser jag det avgjort bättre, att han

Ang. rätten att från utmätning få undantagen viss egen-dom.
(Forts.)

Äng. rätten
sit från ut-
spätning få
undantagen
viss egen-
dom.
(Forts.)

har laglig grund, och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredros ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8, 9 och 10 §§ i lagen den 14 juni 1917 om adoption; och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 24 § i lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Äng. lagstift-
ning rörande
donerade
medel och
stiftelser.

Föredros ånyo första lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen angående lagstiftning rörande donerade medel och stiftelser.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 19, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Johan Bernhard Johansson* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla önskvärldheten av att det påbörjade utredningsarbetet beträffande frågan om lagstiftning rörande donerade medel och stiftelser snarast möjligt måtte avslutas samt hemställa, att förslag i ämnet måtte, om möjligt nästkommande år, föreläggas riksdagen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att ifrågakarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! När jag vid riksdagens början i år läste berättelsen om vad i rikets styrelse sig tilldragit, fäste jag mig vid, att bland de utredningar, som avkopp- lats i samband med den allmänna utredningsslakten, också utredningen av frågan om lagstiftning rörande stiftelser förekom. Det heter nämligen där: »Utredningsarbetet har fullständigt vilat sedan år 1917; och har Kungl. Maj:t genom beslut den 24 november 1922 förklarat ifrågakarande sakkunniguppdrag avslutat.» Då detta ärende enligt min mening är så pass viktigt, att resultatet snarast möjligt borde komma på riksdagens bord — riksdagen har tre gånger skrivit och begärt förslag i den riktning, som motionen avser — tillät jag mig att väcka denna motion, däri jag hemställer, att förslag i ämnet måtte om möjligt föreläggas nästkommande riksdag. Det förvånar mig, att så litet hänsyn

tagits till riksdagens skrivelser, vilka, som jag nämnde, upprepats tre gånger.

Ang. lagstiftning rörande donerade medel och stiftelser. (Forts.)

Nu har utskottet, som ju för övrigt i allo instämt i min motion och skrivit en synnerligen kraftig motivering, dock gått på avslag å densamma och motiverat detta därmed, att utskottet inhämtat, att ett förslag skulle vara föremål för behandling inom departementet för att sedermera överlämnas till riksdagen. Jag har närmast begärt ordet för att efterlysa, huruvida utskottet verkligen fått försäkran i den riktningen, att förslag kan framläggas. Jag har en anledning att efterlysa detta särskilt i den omständigheten, att det förklarats, att utredningsarbetet legat nere ända sedan 1917, och det förefaller mig då, som om en allvarlig föresats att komma till ett resultat icke måtte ha förefunnits. Jag ber därför, som sagt, att få efterlysa, vilka försäkringar utskottet fått i detta avseende.

När jag nu har ordet, ber jag att till protokollet få på det kraftigaste understryka vikten av, att den här ifrågavarande utredningen snarast möjligt måtte fullföljas och förslag i ämnet utarbetas. Det rör sig, som jag i min motion framhållit och som utskottet vitsordat, om värden till så oerhört stora belopp, att det icke kan vara förenligt med god ordning att lämna dessa förhållanden oreglerade eller utan kontroll. Jag har, herr talman, som ärendet ligger och med hänsyn till den synnerligen kraftiga motivering, som utskottet givit motionen och vilken ju i alla fall innebär ett steg framåt, intet yrkande att göra.

Herr Hederstierna: Ja, då motionären här begär, att jag skall lämna några upplysningar om hur detta ärende ligger, så kan jag ju säga honom det, att jag i utskottet fick den upplysningen, att det fanns ett förslag utarbetat och att det förslaget för närvarande ligger i justitieministerns skrivbordslåda, och den upplysningen var vad viingo. Någon försäkran, som herr Johansson begärde, huruvida det snart skulle komma något förslag i ämnet, är åtminstone icke jag i tillfälle att avgiva och jag förmodar ingen annan heller i denna stund. Emellertid har ju motionären själv erkänt, att lagutskottet har på det allra varmaste instämt i hans önskningsar att snart få ett förslag i det här ämnet, och ingen kan kraftigare önska det än jag, och jag hoppas därför, att det kraftiga uttalande, som såväl motionären som första lagutskottet gjort, måtte få åsyftad verkan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i nu ifrågavarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skydd mot vissa för pensionering eller dylikt avsatta fonders användande till annat än avsett ändamål.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om förenkling
av debitering
och uppbörd
av skatter.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion, nr 65, angående förenkling av sättet för debitering och uppbörd av direkta skatter.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 65, hade herr *Lyberg* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och på vilket sätt en omläggning av vårt debiteringssystem kunde ske i så måtto, att samtliga våra direkta skatter — vare sig de utginge till staten eller till landstinget, primärkommunen eller andra kommunala förvaltningsenheter — påfördes varje skattskyldig i en och samma debetsedel, samt om framläggande för riksdagen av de förslag till ändringar i sättet för skatternas debitering och uppbörd, vartill utredningen föranledde.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr **Lyberg**: Det är ju så, att man i dessa tider på alla möjliga håll talar om behovet av sparsamhet och förenkling i förvaltningen. Men det är ganska lätt att konstatera, hurusom, när det kommer till kritan, konservatismen, fasthängandet vid gamla arbetsformer är mycket starkare än sparsamhetsintresset, och det är ganska naturligt, att detta förhållande särskilt kommer till synes då det gäller att slå ihjäl en enskild motionärs sparsamhetsinitiativ. Därvid spelar väsentligen in det förhållandet, att utskotten äro mycket rädda om den prestige, som de böra hos riksdagen hava, och varje utskott vet, att sin prestige förlorar det ej genom att *avstyrka* en motion, även om skälen för detta avstyrkande äro nog så svaga. Får därtill utskottet stöd av uttalande från ett verk, som beröres av förslaget till förenkling i förutvarande arbetsformer — ett uttalande, som i allmänhet lätt erhålles, eftersom ju ingen är så konservativ på något område som på det, där han arbetar — får utskottet, säger jag, ett sådant stöd, om också i mycket svag form, har utskottet ingenting att förlora genom att intaga den avstyrkande ståndpunkten. Ty inte är det ju så många, det veta vi, som läsa motioner, så vitt de upptaga mera än exempelvis en trycksida. Jag erkänner, att jag själv ofta underlåter detta, så vida — det ej gäller mina egna motioner.

Ungefär på det sättet förhåller det sig i detta fall. Här har utskottet inhämtat yttrande från riksräkenskapsverket. Detta verk har emellertid i mycket kraftiga ordalag strukit under alla de besparingar och för-

delar, som skulle vinnas genom den omläggning av debiteringen av våra direkta skatter, varom i motionen påyrkas utredning. Men — det finnes alltid ett men — det skulle enligt riksräkenskapsverket och givetvis också enligt utskottets mening förhålla sig så, att av denna debiterings omläggning skulle följa omläggning av uppborðsväsendet — en omläggning, som skulle, menar man, giva anledning till en del praktiska svårigheter och framför allt fördyra uppborðen. Det är emellertid ganska egendomligt, att utskottet ej märkt, att verket och därmed också utskottet självt argumenterar endast mot *en* av de utvägar, som i motionen förutsättas såsom möjliga med avseende å uppborðsväsendets ordnande — när nämligen ej argumentationen rör sig alldeles på sidan av saken.

Om förenklad debitering och uppborð av skatter.
(Forts.)

I motionen ha antytts två olika utvägar. Den ena utvägen är den, att alla dessa direkta skatter: statsskatten, landstingsskatten, kommunalutskylden och för övrigt alla de avgifter, som för närvarande tagas upp på kronoskattedebetsedeln, skulle uppbäras och redovisas på samma sätt som för närvarande statsskatten, nämligen vad landsbygden angår, genom postverket och statens myndigheter över huvud taget. Därvid har motionen förutsatt, att statsskatten dock alltid skulle tagas först och i sin helhet på en uppborðsstämman i januari i stället för som nu i december, och att naturligtvis samtidigt skulle uppbäras i sin helhet de smärre avgifter, som för närvarande debiteras på kronoskattedebetsedeln. Vad säger nu riksräkenskapsverket? Jo, först säger verket, att det skulle vara behöfligt att renodla kronoskattedebetsedeln eller den gemensamma skattedebetsedeln, som skulle träda i stället för kronoskattedebetsedeln, från alla smärre skatteposter och avgifter, såsom hushållningssällskapsavgifter, vägs katt, tingshusmedel, försäkringsavgifter etc. Ty, menar tydligen verket, man har förutsatt, att allt detta skulle delas upp på flere terminer och tagas ut på det sätt jag nyss antydde, genom statsmyndigheternas försorg. Men det har ju aldrig ifrågasatts. Det är väl ingen vettig människa, som på allvar vill föreslå, att man skall dela upp varje sådan post och sedan uppbära delarna vid olika tillfällen, att man skulle dela upp till exempel hushållningssällskapsavgiften — som uppgår kanske till en krona, ibland två eller tre kronor — och att sedan dessa delar skulle tagas upp i t. ex. fyra omgångar och redovisas särskilt för sig. Denna renodling kan nog ha sitt intresse för staten, men den har precis lika mycket intresse, vare sig man lägger om debiteringen eller icke, precis lika mycket betydelse för uppborð i *januari* av kronoskatt och av dessa avgifter som för uppborð i *december*.

Vidare säger verket och utskottet, att det är oegentligt, att vissa skatter uppbäras i förskott och andra däremot icke. Ja naturligtvis, men vad har det med den här saken att göra? Om statsskatten uppbäres i januari i stället för i december, så komma i själva verket tvärtom tiderna att ligga närmare varandra. Det bleve kortare tid före budgetårets början, som man uppbure statsskatten än för närvarande. Det är naturligtvis ett önskemål detta, som verket talar om, men jag kan, som sagt, ej se vad det har med *denna* sak att skaffa. Jo, möjligen på

Om förenk-
lad debite-
ring och upp-
börd av
skatter.
(Forts.)

det sätt, att man samtidigt med en utredning i det syfte, jag har motionerat om, skulle kunna upptaga till övervägande berörda spørsmål.

Nu säger dessutom utskottet, att ett bifall till detta utredningsförslag skulle medföra, att det kommunala budgetåret måste omläggas. Detta är utskottets eget påfund. Jag kan ej förstå, varför en omläggning av det kommunala budgetåret skulle bli nödvändig, om man uppbure skatterna en månad senare under budgetåret än hittills. Det är alldeles riktigt, att det skulle vara önskvärt, att det kommunala budgetåret liksom statens budgetår rörde sig från den 30 juni ena året till den 1 juli andra året, men det är en sak för sig. Kunna vi nå också det önskemålet, så mycket bättre då, men något skäl, som talar emot det utredningsförslag, som framställts, är det icke.

Och så till sist och framför allt säger verket, att genom vad som ifrågasattes skulle uppbörden bli förenad med så många svårigheter och med så drygt arbete, att det vore nödvändigt att skaffa postverket, länsstyrelserna och en del andra verk, som det talas om i det här sammanhanget, mera arbetskrafter, att rent av verkställa omreglering av lönerna inom dessa verk. Vad är nu detta för tal? Detta kan ju *möjligen* gälla i fråga om det ena alternativet, men ej alls gälla om det andra, som jag pekat på, nämligen att endast statsskatten skulle uppbäras på angivet sätt av statsmyndigheter och redovisas av dem, under det att landstingsskatten och kommunalutskylderna skulle uppbäras av de *kommunala* myndigheterna på samma sätt som nu primärkommunernas utskylder uppbäras. Det är ju tvärtom så, att statsmyndigheterna skulle få *mindre* att göra med uppbörden, eftersom landstingsskatten skulle i ty fall uppbäras av de kommunala myndigheterna i stället för genom statens. Detta beror, som sagt, därpå, att riksräkenskapsverket bara resonerat om det ena av de två alternativen — det finnes för övrigt många modifikationer av dessa, som kunna ifrågasättas beträffande ordnandet av uppbörden.

Riksräkenskapsverket säger, att den omständigheten, att i motioken icke framställes något *förslag angående uppbördens ordnande*, ger vid handen, att det är stora praktiska svårigheter att ordna med den saken. Ja, det är nu en ganska egendomlig slutsats i och för sig, då här är fråga om en utredning. Men uttalandet är så mycket mera egendomligt, som verket i början av sitt utlåtande själv talar om att motioken har anvisat de två utvägar, som jag nyss omnämnt.

Verket slutar med att säga, att ehuru riksräkenskapsverket anser, att den gemensamma debitering, som ifrågasatts, skulle vara till fördel för de skattskyldiga och leda till avsevärda besparingar för staten, landstingen och kommunerna, så vill verket avråda från varje förhastat steg och ställer sig »tveksamt huruvida i denna ekonomiskt brydsamma tid en utredning syftande till en så vittomfattande reform må anses tillrädligt». Men nog är det ett egendomligt sätt att argumentera. Man säger å ena sidan, att en lösning i enlighet med förslaget kan giva stor besparing, men å andra sidan säger man: vi skola ej utreda saken

därför, att det är förenat med kostnader att verkställa en sådan utredning.

Utskottet har nu till dessa skäl lagt ytterligare ett par. Det ena är, att bestämmandet av uppbördstiderna genom ett statsingripande på något vis skulle kränka den kommunala självstyrelseprincipen. Ja, det låter bra att tala om den kommunala självstyrelsen och tala om den även i ogjort väder. Är det någon, som kan säga, att den beröres av vad som här är ifrågasatt som en möjlighet, nämligen att det skall bestämmas på vilka tider uppbörderna skola ske, men att kommunerna själva skola kunna såsom hittills bestämma, huruvida de vilja taga ut kommunalutskylden, eventuellt landstingsskatten, i en, två eller tre uppbördsterminer? Också jag håller mycket på den kommunala självstyrelsen, men jag har svårt att se, att någon som helst kränkning av den här ifrågasättes.

Jag kan försäkra, att det uppslag, som här har framförts, varit föremål för övervägande av många och av många, som äro sakkunniga i fråga om uppbördsväsendet. Jag har verkligen ej förrän nu hört någon göra någon allvarlig erinran mot projektet. Det har varit föremål för grundligt övervägande i veckotal av kommunalförfattningssakkunniga, som därtill funnit anledning i vissa förhållanden rörande landstingsförvaltningen, vilka göra, att ändringen skulle vara ytterst önskvärd. De 7 å 8 personer, som därvid vägt skäl för och skäl emot, och som hört åtskilliga på området sakförståndiga män, ha ej kunnat komma till annat resultat än att även uppbörden utan större svårigheter måste kunna ordnas på ett sätt, som i varje fall ej medför ökade kostnader i jämförelse med den kostnad, som nu påkallas för uppbörden.

Utskottet har slutligen sagt — och det tycker jag nästan är det mest märkvärdiga — att utskottet, som ju finner motionen behjärtansvärd, vilket i allmänhet utskott göra då de — avstyrka, ändå tycker, att man skall vänta med en eventuell utredning, till dess att kommunalskattekommittén kommit fram med sitt förslag och till dess den utredning angående debiterings- och uppbördsväsendets förenkling, som igångsatts, blivit slutförd. Jag hade nu däremot tänkt mig, att det vore naturligtast, att just de personer, som fått om hand denna sista utredning, också borde taga mitt förslag i övervägande, omhändertaga även den utredning, som här är ifrågasatt. Inte ligger det väl någon reson i detta, att man först skall verkställa en utredning med undanskjutande av vad här är ifrågasatt och sedan, när denna utredning kommer fram, säga: »Nu skola vi vänta med att försöka realisera vad enligt utredningen anses nödigt för att verkställa utredning om ytterligare ett sparsamhetskrav.»

Jag tillåter mig, herr greve och talman, att yrka bifall till motionen, ehuru jag gör det utan något vidare hopp om framgång.

Herr Almkvist: Herr greve och talman, mina herrar! Den ärade föregående talaren har ju själv redogjort för innebörden i sin motion, varför jag för min del icke behöver närmare ingå på innehållet i densamma.

*Om förenk-
lad debite-
ring och upp-
börd av
skatter.
(Forts.)*

Om förenk-
lad debite-
ring och upp-
börd av
skatter.
(Forts.)

Utskottet har, som framgår av dess utlåtande, givit motionären sitt erkännande vad den första delen av förslaget beträffar. Utskottet har nämligen förklarar, att förslaget beträffande själva debiteringen, därest denna förläggas och anordnas så som herr Lyberg angivit, onekligen innebär vissa förenklingar, och huvudsakligen skulle sådana komma i fråga beträffande debetsedlarnas beskaffenhet och distribuering. Däremot har utskottet å andra sidan ej kunnat värja sig för den tanken, att den andra delen av förslaget, den del, som avser själva uppborðsförfarandet, icke är av den klart och avgörande goda innebörd, som motionären här nyss har velat göra gällande. Och jag vill då särskilt inför kammaren framhålla, att han med mycket lätt hand gick förbi de ekonomiska konsekvenser, som utskottet påpekat skulle bli en följd av ett genomförande av hans förslag. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att sedan skattebeloppet förfallit till betalning, skulle det, som motionären själv påpekade i sitt anförande, uppbäras i tre eller fyra terminer. Dessa terminer kunde — vilket också framhålls i det sakkunnigbetänkande, som i motionen åberopas — fastställas till januari månad, senare hälften av mars, senare hälften av juni och senare hälften av september månader. Även med denna anordning och för övrigt hur många terminerna än bli och hur de än förläggas, måste emellertid grunderna fastställas för skattededlens fördelning. Detta kan man icke undgå. Med hänsyn till skattebetalarnas intressen vore det givetvis fördelaktigt i den händelse, att det nu bleve fyra uppborðsterminer, att en fjärdedel av skattesumman förefölle till betalning på en var av dessa terminer. Men då framställer sig osökt frågan: hur skall man förfara med de olika skatterna? Hur skall man förfara först och främst med statsskatten? Även om den första inbetalningen skulle omfatta endast statsskatten, i den mån denna nämligen uppginge till minst en fjärdedel av skattesumman, vore statsverket ej därmed betjänt, enär skattededlen skulle inflyta alltför sent, då ju uppborðen bleve framflyttad från i regel november månad till januari månad. Det har vid föregående behandling i riksdagen av motioner, som rört kronoskatten, bestämt sagts ifrån, att det är nödvändigt, att statsverket får uppbära sitt skattebelopp så snart som möjligt, och man kan till och med ifrågasätta — det har ju också riksräkenskapsverket framhållit — huruvida icke en sådan anordning skulle äventyra en av de viktigaste fördelar, som man velat vinna genom budgetårets omläggning. Detta är en mycket viktig omständighet, som man ej får förbise och som kvarstår, vilken av de anvisade utvägarna man än väljer. Konsekvenserna därav, att på samma skattedebetsedel bli uppförda utskylder, som skola redovisas på skilda håll, äro mycket stora, icke blott för staten utan även för landstingen, som nu få sina skattededel uppburna i samband med statsskatten. Och dessa konsekvenser äro för övrigt av den beskaffenhet, att utskottet ställt sig synnerligen tveksamt inför frågan huruvida möjligheter förefinnas att på ett tillfredsställande sätt undvika dem.

Vidare har utskottet funnit, att om uppbörden skulle verkställas genom postverket och länsstyrelserna, komme dessa senare att få samma befattning med samtliga direkta skatter som de nu ha med kronoskatten, och det är då alldeles naturligt, att det blir nödvändigt att i länets räkenskaper upplägga lika många konti, som det finnes kommuner inom länet.

*Om förenklad debitering och uppbörd av skatter.
(Forts.)*

Med en sådan utveckling av länsstyrelsernas räkenskapsväsen skulle ovillkorligen komma att förenas krav på ökade arbetskrafter, liksom det även är uppenbart, att om uppdebiteringen överflyttades från de kommunala förtroendemän, som nu utföra densamma, till häradsskrivarna, skulle dessa, vilka finge utföra detta arbete under den tid, mantalsskrivningen pågår, med all sannolikhet bli nödsakade att göra framställningar om anställande av skrivbiträden i större omfattning än hittills.

Slutligen har utskottet trots sig kunna konstatera, att själva utredningen av denna fråga skulle komma att bli mycket omfattande. Motionären har själv påpekat, vilken stor betydelse redan blott en sådan detalj som skattsedlarnas form har. Utredningen komme fördenskull säkerligen att bli så kostsam, att man enbart ur den synpunkten måste avböja motionärens krav. Tiderna äro ju sådana, att ett utskott, som föreslår utredningar, också måste vara betänkt på att giva riksdagen förslag om varifrån medlen skola tagas, eller, om utskottet inte kan anses ha den plikten, måste åtminstone riksdagen, då den fattar beslut om särskilda utredningar, anvisa, varifrån medlen till desamma skola tagas.

Då i skattefrågor redan pågå utredningar, som i ett senare läge kunna vara av betydelse för denna frågas rätta bedömande; då ett beslut om bifall till motionärens framställning onekligen skulle medföra betänkliga ekonomiska konsekvenser såväl beträffande statskatternas inflytande som i fråga om landstingens skatter, och då man icke har säker insikt om hur saken skulle ställa sig för de skilda kommunerna, har utskottet ansett sig böra avstyrka motionen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lyberg**: Herr talman! Jag anser mig nödsakad att i anledning av det nyss anförda understryka, att av detta ytterligare framgår, att utskottet eller åtminstone utskottets ordförande inte har riktigt klart för sig vad saken egentligen gäller. Jag har icke föreslagit någon reform rörande uppbördsväsendet, som skulle föranleda besparingar och förenklingar. Mitt förslag avser en reform av *debiterings*väsendet. Att reformen skulle föranleda en besparing och en förenkling däri, det vitsordas av såväl riksräkenskapsverket som utskottet. Men jag har sagt och jag vidhåller, att om man åstadkommer denna förenkling av debiteringen, kan likväl uppbörden ske utan någon ökning av de nu med densamma förenade kostnaderna.

Nu resonerar emellertid utskottets ordförande på följande sätt: Här är meningen att först summera alla skatteposter och sedan dela upp summan på var och en av fyra uppbördsterminer. Ja, det vore natur-

Om förenk-
lad debite-
ring och upp-
börd av
skatter.
(Ports.)

ligtvis mycket bra, om så kunde ske, ty då fördelades skattetungan jämnare på årets olika delar. Men jag har i min motion påpekat, att det med hänsyn till kostnaderna är nästan omöjligt att komma så långt, och att man därför får stanna vid en fördelning på årets olika delar, vilken likväl är bättre än den nuvarande, att man skulle uttaga hela statsskatten i januari och sedan fördela landstingsskatten och kommunalskatten eventuellt i tre lika delar, som uppbäras av de kommunala myndigheterna. Hur är det möjligt att säga, att en sådan anordning skulle bli förbunden med större kostnader för statsverket, då statsverket enligt densamma icke skulle uppbära och redovisa annat än statsskatten jämte de omtalade smärre avgifterna, medan för närvarande statsverket därjämte sköter uppbörden av landstingsskatten?

Jag vill tillägga — jag glömde nämna det nyss — att kommunalförfattningssakkunniga, då de behandla detta uppslag, sluta med att säga, att utredningen med hänsyn till landstingens intressen bör igångsättas och slutföras under den allra närmaste framtiden. Och jag vidhåller att, om utredningen någon gång skall verkställas, så är det billigast, om den utföres i sammanhang med pågående utredning angående förenkling av debiterings- och uppbördsväsendet.

Herr **Rooth** Herr talman! Utskottet har icke förbisett de beaktansvärda uppslag, motionärens förslag innebär. Då utskottet emellertid det oaktat ansett sig böra hemställa om avslag å motionen, tror jag att detta skett på goda grunder.

Motionen avser sammanförande icke blott av den statliga och den kommunala debiteringen, utan även av det statliga och det kommunala uppbördsförfarandet. Så länge man rör sig på området för debiteringsförfarandet, visar det sig att vad motionären i det avseendet föreslagit säkerligen skulle medföra vissa, kanske rätt avsevärda förenklingar. Kommer man återigen in på frågan om uppbördsförfarandet, så mötes man av stora svårigheter, när det gäller att sammanföra den statliga och den kommunala uppbörden, och detta framför allt då uppbörden skall fördelas på flera uppbördsterminer, vilket lär vara nödvändigt med hänsyn till vad som i det avseendet redan i mycket stor utsträckning är praxis i fråga om den kommunala skatteuppbörden och som jämväl beträffande kronoskatten är ifrågasatt.

Sammanförandet av kommunal- och kronoskatt i en uppbördsbok och på en debetsedel medför givetvis, att debiteringen av dessa skatter sker av en och samma person. Därav torde också med nödvändighet följa, att uppbörden i sin helhet sker av en och samma myndighet. Ett överflyttande av detta mycket omfattande arbete exempelvis på postverket och landskontoren skulle otvivelaktigt medföra stora svårigheter och helt visst kräva en betydande utökning av tjänstepersonalen i dessa verk. Då man sålunda väger fördelar och olägenheter mot varandra, måste man känna sig synnerligen tveksam, huruvida motionärens förslag verkligen skulle innebära någon vinst för det allmänna eller för den enskilde.

Nu säger motionären och understryker till och med mycket kraftigt, att han över huvud taget icke velat ge sig in på frågan om själva uppbörden utan inskränkt sig till att tala om debiteringsförfarandet. Har detta varit motionärens mening, är frågan inte alls så stor och betydelsefull, som den blivit genom att man sammanfört den med frågan om uppbörden. För min del anser jag det vara alldeles ofrånkomligt, att om man debiterar kommunal- och statsskatten i ett sammanhang, måste av rent tekniska skäl även uppbörden av dessa skatter ske genom en och samma myndighet. Men en sådan betydande omläggning inom den administrativa förvaltningen som ett överflyttande av den kommunala uppbörden till de statliga uppbördsmyndigheterna är ju ägnad att under nuvarande förhållanden ingiva ganska stor tveksamhet.

Om jag icke missförstod den ärade motionären, ville han göra gällande, att utskottet som stöd för sitt avslagsyrkande hade tillåtit sig att begagna den ringa sakkunskap, som var till finnandes inom utskottet. Jag vill då erinra om att det huvudsakligen är riksräkenskapsverkets mycket omfattande utlåtande i ämnet, som ligger till grund för utskottets hemställan. Riksräkenskapsverket, som ju är den institution, som bäst och säkrast kan bedöma den föreliggande frågan, har liksom utskottet givit sitt erkännande åt vissa av motionärens synpunkter, särskilt beträffande debiteringsförfarandet, men då verket kommit till frågan om uppbörden, kunde det icke längre giva några anvisningar. Motionären står också själv på den punkten fullkomligt svarslös. Å ena sidan talar han om att det skulle kunna gå till som hittills med den kommunala uppbörden eller att den möjligen skulle kunna ske genom kommunala uppbördsmän. Jag kan inte förstå, hur han kan tänka sig något sådant, ty när man har kommit därhän att alla skatter uppföras i en uppbördsbok, exempelvis — som jag antar skulle vara det riktiga — i häradets uppbördsbok, skulle ju med nödvändighet fordras, att denna bok tillhandahölles kommunerna vid uppbördens förrättande. Sålunda har motionären just på den allra viktigaste punkten själv ådaglagt, att han står inför stora och mycket svåra uppgifter, som han icke har löst.

Då det för övrigt torde vara en allmän önskan att man icke för närvarande sätter i gång med några andra reformer än dem, som äro högst nödvändiga, har jag för min del ansett, att utskottet icke borde hemställa om bifall till motionen, och jag ber, herr greve och talman, att få vidhålla denna ståndpunkt.

Herr Julin: När man först ser på denna motion och finner att den avser förenklingar, vilka utlovas komma att medföra besparingar, blir man givetvis glad. Men man blir också från första stund i viss mån tveksam, därför att det ej här gäller att från icke betalda kommunala funktionärer till statens betalda tjänstemän överflytta ett visst arbete.

Hur skola då genom en sådan överflyttning besparingar kunna uppstå? Jo, säger motionären, det följer så mycket annat med, och riksräkenskapsverket påvisar också, att dessa följder innebära en massa

*Om förenk-
lad debite-
ring och upp-
börd av
skatter.
(Forts.)*

Om förenk-
lad debite-
ring och upp-
börd av
skatter.
(Forts.)

förbättringar. Riksräkenskapsverket har emellertid samtidigt framdragit åtskilliga olägenheter, som skulle följa med denna reform, och på grund av dessa olägenheter tillstyrker verket icke för sin del bifall till motionen.

Nu ha här två ledamöter av utskottet särskilt starkt framhållit, att just dessa omständigheter, som riksräkenskapsverket anført, ha varit avgörande för utskottet. Jag har biträtt utskottets förslag, men jag måste säga, att jag egentligen icke gjort det på grund av vad riksräkenskapsverket anført utan främst på grund av ett argument, som framfördes i utskottet under debatterna där. Utskottet hade tillgång till mycket stor sakkunskap på det kommunala området, och där påpekades något, som jag fått inryckt i utskottets betänkande längst ned på andra sidan och vilket för mig varit det enda avgörande i denna fråga. Utskottet anser sig där böra påpeka »det enligt utskottets mening betydelsefulla förhållandet, att med debitering och uppbörd av kommunal-skatten genom andra än vissa kommunernas valda förtroendemän kontakten mellan dessa och kommunens medlemmar i hög grad skulle försvagas, då det framför allt är genom handhavandet av kommunens skatteuppbörd som förtroendemännen få en mycket värdefull personlig kännedom om sin kommuns medlemmar» o. s. v.

Jag tror, att man genom lämpliga anordningar mycket väl skulle kunna komma fram till de förenklingar och förbättringar i debiterings- och uppbördsförfarandet, vartill motionären syftar, och jag var för min del mycket hågad att gå med på motionen. Jag tror nämligen, att man icke får stirra sig blind på det nuvarande bokföringssättet, då man ju har mycket modernare system, som skulle göra det ganska lätt att verkställa både uppbörden och den fortsatta redovisningen. Men nu framhölls av de gamla kommunala förtroendemän, som finnas i utskottet, en synpunkt som jag anser vara avgörande. Förut hade jag tvekat, därför att det ju faktiskt gällt att överflytta arbete från icke betalda kommunala funktionärer till betalda statstjänare, och då är det ju svårt att finna, hur det skulle kunna bli någon besparing. Då man dessutom hade att lägga därtill, att de kommunala förtroendemännen måste anse sysslandet med debiteringen som det viktigaste instrument, de ha i sin hand för att så noggrant, som av dem erfordras, kunna känna sin kommuns medlemmar och deras förhållanden, då böjde jag mig för det skälet.

Det är detta skäl, som jag anser vara det starka skälet i utskottets betänkande, och det är med anförande av detsamma, som jag ber att få yrka bifall till vad utskottet hemställt.

Herr Hammarskjöld: Som bekant har det nyligen anställts en s. k. storslakt på kommittéutredningar och andra utredningar. Såsom en konsekvens av denna åtgärd borde tillses, att man icke sätter i gång med eller ens ifrågasätter svåra och omfattande utredningar utan att hava mycket hög grad av sannolikhet för att dessa utredningar också skola leda till positiva och nyttiga resultat.

Så är enligt mitt förmenande icke fallet med den utredning, som

i denna motion har ifrågasatts. Vid första ögonkastet kan det ju förefalla tilltalande och såsom en förenkling, att debiteringen skulle ske i ett sammanhang, samt antagas, att detta skulle leda till besparingar. Ja, *en* besparing leder det ju otvivelaktigt till, nämligen till en besparing av det för debetsedlarna erforderliga papperet, varav givetvis icke kommer att åtgå lika mycket, om man för tillsammans skatterna på en debetsedel. En del besvär inbesparar man ju också, därigenom att man icke behöver skriva den skattskyldiges namn mer än en gång i stället för två gånger. — Men, å andra sidan, vilka svårigheter och vilken oreda, rent ut sagt, skulle därav icke åstadkommas! För att debiteringen skulle kunna ske på en enda debetsedel, är det ju tydligt, att samtliga de beslut, som ligga till grund för debiteringen, måste hava fattats och delgivits vederbörande debiteringsförrättare, innan han sätter i gång med debiteringen. Om häradskrivaren skall verkställa debiteringen, är det sålunda nödvändigt för denne att avvakta ej blott resultatet av den taxering, som ligger till grund för debiteringen, samt landstingets beslut, utan även de särskilda kommunernas beslut. Härigenom kommer ju debiteringens början att så länge fördröjas, att det ingalunda torde vara tänkbart, att staten kan få in någon del av skatten i en sådan tid, som är önskvärd och som i någon mån motsvarar den nu stadgade tidpunkten. Redan vid debiteringen uppstår denna svårighet. Sedan kommer uppbörderna. Här finnes för närvarande en utredning — jag tror, att till och med två utredningar föreligga — om öfverflyttandet i viss mån av uppbörderna från kommunala tjänstemän till statens tjänstemän. Det är omfattande och vittutseende frågor, vilka på detta sätt kunna bliva ännu mera komplicerade. Också vid rekvisition av handräckning samt vid avkortning uppstå nya svårigheter liksom vid den egentliga uppbörderna, då det skall skickas pengar hit och dit, ifall det belopp, som vid en viss termin införts, innesluter i sig poster, som skola tillfalla olika skatteuppbärande myndigheter.

På grund av den lilla erfarenhet och överblick av dessa förhållanden, som jag förvärvat i länsstyrelsen, tvivlar jag på det högsta på att någonting skall kunna vinnas genom en sådan utredning. Då, såsom jag sade, en stor och omfattande utredning i dessa tider icke bör igångsättas utan mycket säker utsikt, att därigenom någonting vinnes, yrkar jag för min del bifall till utskottets hemställan och avslag på motionen.

Herr **Lyberg**: Då herr Hammarskjöld med sin auktoritet på detta område, liksom på många andra, velat säga, att vad man egentligen i besparingsväg skulle vinna genom mitt förslag angående *debiteringen* vore, att man sparade papper, kan jag icke underlåta att gentemot denna auktoritet sätta riksräkenskapsverkets uttalande såsom något, som dock bör väga tyngre än herr Hammarskjölds. Verket har här punkt för punkt talat om de fördelar och besparingar, som skulle vinnas, och hittills har vad verket sagt i den delen *icke* blivit motsagt på annat sätt än genom den allmänna fras, som herr Hammarskjöld nyss använde.

Om förenk-
lad debite-
ring och upp-
börd av
skatter.
(Forts.)

Om fören-
lad debite-
ring och upp-
börd av
skatter.
(Forts.)

Beträffande debiteringen sade han emellertid, att det skulle bli så mycket mera arbete för vederbörande tjänstemän och så stora svårigheter för dem, därför att de måste avvakta alla de olika beslutande församlingarnas beslut. Jag vill då erinra om, att det icke skulle bli någon annan ändring i detta avseende än den, att vederbörande finge avvakta *primärkommunernas* beslut, samt vidare att det icke skulle bli mera, som skulle läggas på dessa debiteringstjänstemän *utöver* det myckna, som de nu hava att debitera — jag tror, att det för närvarande brukar vara 16, 17 debiteringsposter — än kommunalskatteposten eller posterna, om vi taga med progressivskatten.

Jag vill därjämte framhålla, att jag motionerat om — vilket tillstyrks av myndigheter, som hörts — att man skulle bereda dessa debiteringstjänstemän lättnader i sitt arbete genom att låta dem slippa hålla på med debitering av en hel del andra saker, som det är alldeles onödigt att debitera, nämligen landstingets bidrag till skjutsentreprenader, mantalspenningar, sjukvårdsavgifter och folkskoleavgifter. Enligt min mening kan det icke vara rimligt att påstå, att det skulle bli någon nämnvärd ökning av debiteringstjänstemännens arbetsbörda, om, samtidigt med att debiteringstjänstemännen skulle övertaga kommunalskatte-debiteringen, de sluppe ifrån dessa andra debiteringar.

I anledning av ett yttrande av herr Rooth, att det skulle bli besvärligt för kommunerna, som icke hade tillgång till uppbördsboken, vill jag säga, att så förskräckligt stora svårigheter torde det väl icke vara för en kommun att eventuellt skaffa avskrift i behöfliga delar av uppbördsboken och hava den tillgänglig, då uppbörden av landstingsskatt och kommunalutskylder skall äga rum, i stället för att nu en särskild debiterings- och uppbördslängd måste av kommunen upprättas.

Vad slutligen beträffar det förhållande, som herr Julin fäst särskilt avseende vid, nämligen att man genom att låta debiteringen gå ifrån de kommunala myndigheterna skulle åstadkomma något, som innebure, att vederbörande i kommunalnämnden förlorade kontakten med förhållandena inom kommunen, synes detta skäl mycket märkvärdigt. Är det verkligen på debiteringsåtgärderna, som kontakten mellan de kommunala förtroendemännen och kommunens medlemmar beror, måtte det vara mycket klennt med denna kontakt. Det förefaller mig i allt fall, som om denna kontakt i lika hög grad skulle kunna upprätthållas, om de hade hand allenast om uppbörden av vad annan person debiterat.

Herr Rooth: Då jag i min borgerliga gärning just sysslar med debiteringsarbete, skall jag be att få säga några ord om en sak, som jag icke berörde i mitt förra anförande.

Herr Lyberg lägger, såvitt jag kan förstå, alldeles för liten vikt vid detta arbete. Herr Lyberg menar, att debiteringsförrättarna för arbetet med debiteringen av kommunalutskylder skulle erhålla full compensation, eller åtminstone i det närmaste full compensation, genom att komma ifrån debitering av mantalspenningar och sjukvårdsavgifter. Jag måste säga, att detta påstående är fullkomligt oriktigt. Det är ju så

med den kommunala debiteringen, såsom landshövding Hammarskjöld påpekade, att den är både omfattande och ansvarsfull samt att den kräver från varje kommun avgifter, som häradskskrivarna skola avvakta och tillse, att de komma i vederbörlig tid, för att debiteringsarbetet icke skall försummas. Då herr Lyberg förmenade, att arbetet med debiteringen av mantalspenningar och sjukvårdsavgifter skulle kunna jämföras med detta arbete, vill jag erinra om, att den förstnämnda debiteringen ju avser belopp på 50, 25, 40 och 20 öre. Det är således ett mycket enkelt arbete och tämligen lätt att utföra.

*Om förenklad debitering och uppbörd av skatter.
(Forts.)*

Herr Lyberg nämnde vidare, att man genom att göra avskrifter av uppbördsböckerna till kommunerna skulle kunna bereda dem tillfälle att hava en uppbördslängd. Jag frågar: Vad har man då vunnit med det hela? Då blir det ju samma förhållande som nu, när kommunalnämnden själv upprättar debiteringslängden. På det nya sättet skulle det bliva så, att först skulle häradskskrivaren uppgöra en uppbördsbok och sedan skulle han skriva av denna och skicka avskriften till vederbörande kommun.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr andre vice talmannen.

Herr **Bondeson**: Herr talman, mina herrar! Jag är delvis förekommen av häradskskrivar Rooth, men jag vill ändå bemöta herr Lyberg i en punkt.

Det kan ju ingen bestrida, att arbetet skulle underlättas, om debiteringen av stats- och kommunalskatten kunde ske gemensamt. Den lättnad, som enligt herr Lybergs motion därutinnan skulle komma att äga rum, vore då den, att man skulle slippa upprätta debiteringslängder för de cirka 2,500 kommunerna i riket. Men då herr Lyberg i sitt sista anförande själv säger att det måste finnas en avskrift av uppbördsboken i varje kommun, vari består då besparingen? Då har herr Lyberg själv slagit ihjäl sin argumentering i sitt första anförande, då han sade, att det icke hindrar, att debiteringen sker på ett ställe och att det icke alls behövs, att myndigheter och länsstyrelser hava uppbörden om hand, utan att kommunerna, som hittills, kunna sköta detta.

Förut har också klagjorts, att detta skulle kunna ske på ett sådant sätt, men då måste statsskattedehetsedeln alltså renodlas från vägs katt och landstingss katt. Följden härav blir ju den, att det fordras särskild debiteringslängd i kommunerna för vägs katten.

Jag kan icke finna annat än att herr Lyberg med sin sista argumentering visat, att det genom den förenkling, som skulle komma att inträffa genom den gemensamma debiteringen, komme att bliva desto mera arbete och fördyring i uppbördssystemet.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om förenk-
lad debite-
ring och upp-
börd av
skatter.
(Forts.)

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jämlikt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion i andra kammaren, nr 81, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande av anordningar till viss lättnad för skatteskyldig i fall av dubbelbeskattning; och

nr 10, i anledning av väckt motion, nr 114, om skrivelse till Konungen rörande förbud mot införsel till riket av vissa slag av varor utan tydlig ursprungsbezeichnung eller särskilt importmärke.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 66, angående nedbringande av kostnaderna för gymnastikin-spektionen vid folkskolorna;

nr 67, i fråga om beredande av arbete åt tuberkulossjuka konvalescenter; samt

nr 68, angående tjänstledighetsavdrag i visst fall för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande statsförvaltningen.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i vissa punkter under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående fortsatt indragning av vissa professorsprebenden m. m., dels ock i särskild proposition gjorda framställning angående lönefyllnad åt en teologie professor vid universitetet i Uppsala;

nr 44, i anledning av väckt motion om ersättning åt firman C. B. Åkerström för förlust vid leverans av stubbed till tekniska högskolan;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till vissa järnvägsbyggnader i Norrland jämte i ämnet väckta motioner;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges deltagande i garantien för ett för Österrikes återuppbyggande avsett internationellt lån;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utförande av vissa fiskehamnar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med erläggande av förfallna räntor å statslån till Slite—Roma järnvägsaktiebolag m. m.;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag av trafikmedel till anordnande i utlandet av upplysnings- och reklamverksamhet;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Eva Elfving från skyldighet att till postverket gälda visst penningbelopp;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i den vid avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk fogade tjänsteförteckning; samt

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffande av möbler m. m. för länsresidenset i Karlstad samt för medicinalstyrelsens nya ämbetslokaler;

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner om anslag till en personlig professur i estetik och litteraturhistoria vid universitetet i Lund för professorn Albert Nilsson;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelser angående dels ändring i vissa delar av förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, dels ändrad lydelse av § 2 i förordningen den 13 december 1912 angående tullrestitution i vissa fall vid återutförelse av utländsk vara;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 19 §, 47 § 1 mom. och 48 § 2 mom. i förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av rubriken nr 749 för plåt- och bleckvaror i gällande tulltaxa; samt

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift; ävensom

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 23, i anledning av väckt motion om ändring i 4 § av lagen om emeritlöner för präster;

nr 24, i anledning av väckt motion om höjning av manlig folkskollärares pensionsålder; och

nr 25, angående användande av riksbankens vinst för år 1922.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

På framställning av herr andre vice talmannen medgav kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3,38 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 17 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 11 och den 13 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnader i samband med världspostkongressens hållande i Stockholm år 1924; och

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sänkning av räntan å lån från fonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 85, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets memorial nr 18, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 15 i anled-

ning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt;

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial nr 2, angående ersättning åt utskottets sekreterare m. fl.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 50 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställning angående avlöningar samt uppehållande av hingstdepåernas och stuteriets verksamhet jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 73 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställning angående distriktsveterinärernas avlöande.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 43—52, sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 1, bevillningsutskottets betänkanden nr 23—26 samt bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 23—25.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,40 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.
